

ॐ

श्री गणेश गुरवे नमोनमः ॥

वेद सनातन स्वधर्म.

॥स्त्री धर्म चन्द्रिका.॥

वेद सनातन स्वधर्म मुमुक्षु मंडळ.

अमदावाद.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીસર્કટ સંગ્રહ
૧૦૨૪

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૨૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ શ્રી દામોદર ચંદ્રિય

વિષય સાહિત્ય : ૫૨.

ॐ श्री मन्महागणाधि पतयेनमोनमः ॥

वेद सनातन स्वधर्म.

ग्रथांक १३

श्री गायत्री सुरश्चरणालय (व) स्वानंदोद्भव बुद्धि-
स्थान वेद विद्यालय (पुस्तकालय) श्री गणपति मंदिर
लुणावाडा.

श्री धर्म चन्द्रिका.

(सुविचार श्रेणीनो द्वितियांकः)

प्रथमावृत्ति---प्रत १००० संवत् १९६०

मुल्यम् रु. ०-२-० बे आना.

प्रासिद्ध कर्त्ता.

वेद सनातन स्वधर्म मुमुक्षु मंडळ.

अमदावाद.

अमदावाद--“ विजय प्रवर्त्तक ” प्रेस.

વેદ સનાતન સ્વધર્મના સિદ્ધાંતને માન્ય આપનારા દ્વિ-
બળતિ વર્ગના પુરૂષો અને દ્વિબળતિ વર્ગની ધાર્મિક ઊંચ કેળ-
વણીને પામેલી પ્રવીર યેનોને પોતાના ગતમાના કલ્યાણને
માટે વાંચવાં યોગ્ય પુસ્તકો—

(તૈયાર છે.)

સ્વાનંદ બ્રહ્મવિલાસ—કાવ્યમાલા—(પૂર્વાર્ધ)

કીંમત. રૂ. ૧-૪-૦

સુબોધસુધા..... કીંમત. રૂ. ૦-૪-૦

(ૐ) પ્રણવદર્શન રહસ્ય—(પંચ પુટીનો નકશો. ૦-૧-૬

સુવિચાર શ્રેણી.... કીંમત. રૂ. ૦-૧-૦

સ્ત્રી ધર્મ ચન્દ્રિકા. કીંમત. રૂ. ૦-૨-૦

બ્રહ્મકર્મોપાસના—સંધ્યા પુજની પુક, મહત આપવામાં
આવે છે.

શ્રી ગાયત્રી પુસ્તકલય (૧) સ્વાનંદોદ્ભવ પુદ્ગલસ્થાન વેદ વિ-
દ્યાલય (પુસ્તકાલય) શ્રી ગણપતિ મંદિર-લુણાવાડાથી અથવા શ્રી
અ. અ. સદ્ગુરુ શ્રી પૂર્ણાનંદજી મહારાજના મુકામ ઉપરથી મળશે.

હાલ મુકામ—અમદાવાદ.

“ અર્પણ પત્રિકા. ”

ૐ

વેદ સનાતન સ્વધર્મની મર્યાદાએ પોતાના દેહધર્મને
ગોન્ય કરનારી, દિગ્ગતિ કુત્રની, જાંચ કેલવણીને પામેલી,
ધર્મજાતિના પરમ પ્રેમતત્વને ધારણ કરનારી પવિત્ર,
નિતિમાન, ગુણુષ્ઠ અને મનસા, વાચ્યા, કર્મણાએ દુર્વાસ-
નાનો જિગ્છેદ ઇચ્છનારી, સંતસમાગમમાં ગંભીર બુદ્ધિએ
શ્રવણાદિ શુભેચ્છાને સંજાળનારી આત્મદર્શિ એનોતે આ
લઘુલેખ અર્પણ કરવામાં આવે છે.

મીતી અધિક જ્ઞેષ્ઠ સુદી ૪
સંવત. ૧૯૬૦.

પ્રસિદ્ધ કર્તા.

શ્રી ગાયત્રી પુરશ્વરજ્ઞાલય (વ)
સ્થાનંદોર્લવ બુદ્ધિસ્થાન વેદ
વિદ્યાલય (પુસ્તકાલય)
શ્રી ગણપતિ મંદિર-
લુણાવાડા.

વેદ સનાતન સ્વધર્મ મુમુક્ષુ

મંડળ.

અમદાવાદ.

વેદ સનાતન સ્વધર્મના સિદ્ધાંતને માન્ય આપનારા દ્વિ-
જાતિ વર્ગના પુરૂષો અને દ્વિજાતિ વર્ગની ધાર્મિક હિંદુ કેળ-
વણીને પામેલી પવીત્ર ઝેનોને પોતાના આત્માના કલ્યાણને
માટે વાંચવા યોગ્ય પુસ્તકો—

(હપાય છ.)

સ્વાનંદ બ્રહ્માવેલાસ—કાવ્યમાળા—(ઉત્તરાર્ધ),

કીંમત. રૂ. ૧-૪-૦

(ૐ) પ્રણવ દર્શન— કીંમત. રૂ. ૦-૨-૦

શ્રી ગાયત્રી પુસ્તકરણાલય (૧) સ્વાનંદોલ્લસ

બુદ્ધિસ્થાન વેદવિદ્યાલય (પુસ્તકાલય)

શ્રી ગણપતિ મંદિર—હુણાવાડા.

તથા શ્રી પ્ર. પ્ર. સદ્ગુરુ શ્રી પૂર્ણાનંદજી માહારાજના મુકામે
તથા હેન્ડપીલમાં લખેલા સ્થળે નામ નોંધાવે.

ॐ श्रीगणेशायनमः ॥
वेदसनातन स्वधर्म.

॥ સ્ત્રી ધર્મ ચન્દ્રિકા ॥

આર્ય વેદસનાતન ધર્મિ બેના !!!

તમારા સમજવામાં હશે કે આ જગતમાંના તમામ દેશોમાં
જિતમ ભૂમિકા તે આ આર્યપ્રદેશ કે જેને ભારતપ્રદેશ વા. હિંદુસ્તાન
કહે છે. તથા આ દેશમાં ચાલતા આર્યજનોના ધર્મને-વેદસનાતન
ધર્મ કહે છે.

આ વેદસનાતન ધર્મને માન્ય કરનારા આર્યજનોમાં મુળ ચાર
જાતિથી સંજ્ઞા છે. ૧ બ્રાહ્મણ ૨ ક્ષત્રિય ૩ વૈશ્ય ૪ શુદ્ર આ
ચિવાય અન્યજાતી વર્ણના લોકો પણ આ ભારત પ્રદેશમાં વસે છે.
સનાતન ધર્મ શાસ્ત્રમય છે. માટે ધર્મની મહત્તા સાચવવાને

ચાર વેદ (ઋગ્વેદ યજુર્વેદ-શામવેદ અને અથર્વવેદ) ચાર ઉપવેદ-૫-
દશાસ્ત્ર અને ચારાઢપુરાણ તથા રૂપિ મુનિ પ્રણીત સ્મૃતિશાસ્ત્ર તથા
મહાત્માના લખેલા વેદસનાતન ધર્મ અવિરહ લેખો (અથે) એ સર્વને
આપણે માન્ય કરવાના છે.

માતુર્યદગ્રે જાયંતે દ્વિતીયં મૌજિબંધનાત્ ॥

બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિયશ્રિષ્ઠ સ્તસ્માદેતેદ્વિજાઃ સ્મૃતાઃ ॥

યજ્ઞાનાં તપસાં ચૈવશુભાનાં ચૈવકર્મણામ્ ॥

વેદૈવ દ્વિજાતીનાં નિઃશ્રેયસકરઃપરઃ ॥યાજ્ઞ૦ ॥

પ્રથમ તત્ તત્ જાતિની માતાના બદરથી બિત્તન થાય-એટલે
આ દ્વિજાતિનો પ્રથમ જન્મ છે. અને પીળે જન્મ તે ઉપવિત્ત સં-
સ્કારની પ્રાપ્તિ થઇ એટલે દ્વિજન્મ ગણાય છે. એટલાજ માટે બ્રા-
હ્મણ, ક્ષત્રિય, અને વૈશ્ય કે જેઓને ઉપવિત્ત સંસ્કાર થાય છે
માટે દ્વિજાતિ કહેવાય છે શ્રુતિસ્મૃતિમાં પ્રતિપાદ્ય એવા યજ્ઞો-અને
શરિરાદિકમોહ નિવૃત્તિને અર્થે કહેલાં તપ (નિત્ય-નૈમિત્તિક પ્રાયશ્ચિત્તા-
દિ) અને યાંદ્રાયણ આદિ શુભકાર્યો-અને યજ્ઞોપવિત્ત આદિ સંસ્કારોના
મોષ કહેવાથી આ વેદજ દ્વિજાતિનું ધુઓને મોક્ષના હેતુ રૂપ
છે. અન્ય નહિ- (વેદ સાથે સ્મૃતિનો સમાવેશ થાય છે.)

સનાતન ધર્મ ગર્યાદયે બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય જોત્રણ
જાતિ દ્વિજાતિ કહેવાય છે. અને તેમના શારીર ધર્મો મહુ યાજ્ઞવલ્ક્ય
પારાશર આદિ આપણા પૂર્વજોએ પાંધેલા છે. અને તે વેદસનાતન
ધર્મને માન્ય પૂર્વક હોઇ આપણે પાલવાના છે તેમ શુદ્ધ જાતિના ધર્મો
પણ તેમાં વર્ણવેલા છે. અને તે પ્રમાણે ચાલવાને તેઓને પણ આગ્ય છે.

ૐકાર નિર્ગુણ સમુણ બ્રહ્મમાં પુરુષ પ્રકૃતિના બંધારણથી આ-
જમતનો વ્યવહાર સંબંધ હોય, ધર્મમાં પુરુષ અને સ્ત્રીને માટેજ ધર્મ છે.
અર્થાત્ જેમ ભારતવર્ષમાં પુરુષને સનાતન ધર્મ પ્રમાણે શરીર ધર્મ
અંગીકાર કરવાનો છે તેમ સ્ત્રીઓને પણ પોતાનો વેદ સનાતન
ધર્મ અંગીકાર કરવાનો છે.

આ વેદ સનાતન ધર્મના બોધક પુરુષોને જીવન્મુક્ત, બ્રહ્મવેત્તા,
પ્રાચાર્ય વા ગૌર (શુર) વા પુરોહીત વા પુરાણી આદી ઉપનામ
આપવામાં આવેલું છે. અને તે બોધ કરવાનો સર્વ અધિકાર વેદશાસ્ત્ર
પુનરાવિધિકથી “બ્રાહ્મણ” નેજ આપવામાં આવેલો છે—અર્થાત્ સર્વ
વર્ણ માત્રને સનાતન ધર્મનો બોધ કરનાર તે “બ્રાહ્મણ” જાતિ-
ના પુરુષજ છે. (વર્ણાનાં બ્રાહ્મણો ગુરુ)

આ જગતને વિશે અનેક ધર્મો ચાલે છે અને તે સર્વનું રહ-
સ્ય તો એકજ છે. અને તે સર્વ એકજ પરમાત્મા સ્વરૂપનેજ બજે
છે છતાં દેશ દેશની પદ્ધતિ જુદી જુદી હોય છે. દેશ દેશનાં હવા
પાણી ખોરાક અને ભૂગિડાની ઊત્તમતા ઉપર ધર્મતત્વનો આધાર સ-
માયેલો છે—તેનું પ્રમાણ અનુભવ સિદ્ધ છે કે આભારત વષમાંજ
વેદ સનાતન ધર્મ કે જે જુનામાં જુનો છે તે. તે આર્યજનોને મા-
ન્ય પૂર્વક છે. કે જેના આધારે સર્વ દેશ અને સર્વ ધર્મનાજનો પો-
તાનો ધર્મ સત્ય સમજે છે:

જુઓ. પરદેશી અને પરધર્મી છતાં પણ આપણા વેદ સનાતન
ધર્મને માન્ય આપનારી પરમ વિદુષિ બાઇ. “ચિનીબીસેંટ” ઠાગ
ઠાગ વેદ સનાતન ધર્મનો, નીતિ માર્ગનો, સદા ચરણનો, અને પરમ
ભક્તિનો બોધ આપતાં સમજાવે છે કે હે ભારત વાસી આર્ય જનો !!!

તમારો “વેદ સનાતન ધર્મ” જુનામાં જુનો અને ખરેખર મોક્ષ માર્ગના હેતુ રૂપ છે. વીગેરે.—

આમ પરધર્મિ જનો સનાતન ધર્મની મર્યાદાએ માંસાદારાદિનો ત્યાગ કરી શાક બાજુ જમી સાત્ત્વિક બુદ્ધિની પ્રાપ્તિ ઇચ્છે છે. તથા વિષય વાસનાને ધિક્કારી આર્ય જનોના કલ્યાણનો માર્ગ સુચવે છે. છતાં સ્વદેશી અને સ્વધર્મિ પણ ધોર નિદ્રિત જતોને પોતાના સ્વધર્મ બક્તિ જ્ઞાન ઉપર મિતી થતી નથી એ કેટલી અદ્વિસેસી !!! કે પછે જનો જગાડે ત્યાં સુધી આપણે જાગૃત થતા નથી. હૂર-હૂર !!!

એમ આધુનિકજનોને આ વેદસનાતન ધર્મ કેટલો પ્રિય છે તે પણ સમજાય છે કે અન્ય દેશનાજનો પણ વેદસનાતન ધર્મના તત્વોને ગાન્ય આપી તેમાં લખેલા દેહધર્મના સત્ય નિયમોને પાળવા લાગ્યાછે.

વેદસનાતન ધર્મની મર્યાદાએ ધર્મતત્વોના જોષક “બ્રાહ્મણ” ને સ્વભાવથીજ ઊત્તમતા ધારણ થઇ છે—(આ કાળગણમાં કેમ ચાલે છે તે જોવાનું નથી) અને તેમના ધર્મ જોષક સ્વભાવે તેમણે વેદ શાસ્ત્ર સ્મૃતિ પુરાણ આદિ સારી રીતે બણીને અનુભવી થવુંજ જોઈએ કારણ પોતાની જાતિ બ્રાહ્મણોને તેમ ક્ષત્રીઓને તેમ વૈશ્ય શુદ્રાદિને ધર્મ તત્વનો જોષ કરવો એ તેમનું ઊચિત કર્મ છે. અને ક્ષત્રી વૈશ્યાદિક સજ્જનોએ તેમનીજ આજ્ઞા પ્રમાણે પોતાના સનાતન ધર્મની પદ્ધતિ સાચવવી પણ જોઈએ.

પવીત્ર બેનો !!!

પુરૂષ અને સ્ત્રી સ્વરૂપે સર્વ જીવાત્મા ગણાય છે. અને સર્વ જીવોમાં પુરૂષ અને સ્ત્રીઓ સ્વભાવથીજ સમન્વય છે. આ સર્વ જીવાત્માનાં સરીર પોતાના ઊંચકે નીચ કર્મને આધારેજ બંધાયેલાં

છે. ધર્મશાસ્ત્રોની પદ્ધતિ જોતાં સમગ્રજય છે કે-ઇશ્વરની આજ્ઞાપ્રમાણ સત્કર્મના પ્રભાવથીજ જીવનીચ શરીર પ્રાપ્ત થાય છે. પશુ પક્ષી આદિ અવાચક પ્રાણીમાત્રના કોપમાં જે જીવાત્માઓ છે, તેઓ હજુ જીવે દરજ્જે આવી શક્યાં નથી એમ તમે સહજ સ્વભાવે વિચારથી કહી જ શકશો; પણ આ મનુષ્યની જાતીમાંના જીવાત્માઓનાં શરીર ઊત્તમ પુન્ય સંસ્કારવિના પ્રાપ્ત થાય નહિ. એમ સમજાવું નથી કે?? ઇશ્વરે વિચાર કરવાને બુદ્ધિ આપી છે. જેથી સર્વ જીવાત્માઓ સંબંધી કંઈ પણ વિચાર આવતાં સમજાશે કે સર્વ જીવાત્માઓમાં માનવ દેહધારી જીવાત્મા શ્રેષ્ઠ છે. જતુંનાં નરજન્મ દુર્લભમતાં” ઇત્યાદીશાસ્ત્ર સિદ્ધાંત વાક્યથી સિદ્ધ થાય છે કે માણસનો અવતાર અતિ દુર્લભજ છે.

માણસના નર દેહમાં ચાંડલાદિ અતિ નીચમાં નીચ અવતારનો પણ સમાવેશ થાય છે. અને તેમાં પણ શુદ્ધ આદિ જાતિની પ્રાપ્તિ થવી એ તેના સત્કર્મોજ સુચવે છે. એમ ઊત્તરોત્તર જીવ જાતિ વર્ણ સંસ્કાર દેહ પ્રાપ્ત થવો તે પોતાના સત્કર્મનુંજ ફળ છે. જેથી આ સૃષ્ટિના કર્તા ઇશ્વરનો ઉપકાર માનવાનો છે કે, તેમની કૃપાથીજ શુદ્ધથી શ્રેષ્ઠ વૈશ્યનો, અને વૈશ્યથી શ્રેષ્ઠ ક્ષત્રીયનો, તથા ક્ષત્રીયથી શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણના દેહની પ્રાપ્તિ છે.

જેમ જેમ જાતિ વર્ણાદિકની ઊત્તમતા ઊત્તમ સત્કર્મ પ્રભાવે ઊત્તરોત્તર પ્રાપ્ત થાય છે. તેમ તેમ તેને જાતિ વર્ણાદિક જનોની બુદ્ધિમાં પણ ઊત્તમતા સમાયેલી છે. એટલે શુદ્ધ જાતિ કરતાં વૈશ્ય જનોની બુદ્ધિ ઊત્તમ, અને વૈશ્યથી ક્ષત્રીયની ઊત્તમ, અને ક્ષત્રીયથી બ્રાહ્મણની બુદ્ધિ ઊત્તમ ગણાય છે અને એવી મર્યાદા સ્વાભાવિકજ

છે કે બ્રાહ્મણની ઊત્તમ બુદ્ધિ હોયજ.

હવે આ જિજ્ઞાસુ કે નીચ જાતિ વર્ણમાં શરીર અને શારીરી ધર્મ તત્ત્વ જ્ઞાને માટે છે. તેનો વિચાર કરીએ.

ધર્મ તત્ત્વ બુદ્ધિની સુક્ષ્મતાએ, આ સર્વ જીવાત્માઓ પોતાના ઇશ્વર તત્ત્વમાં મળવા (અભેદ થવા) પ્રયત્ન કરતા ચાહ્યા છે. અને તેને માટે ઊત્તમ સત્કર્મોના યોગે આ ઊત્તમોત્તમ શરીરને પ્રાપ્ત કરે છે. અને અનેક જન્મોમાં દેહાધ્યાસ બુદ્ધિનો વિલય કરી, આત્માના જ્ઞાનનો સાક્ષાત્કાર કરી મુક્ત થાય છે.

વેદ સનાતન ધર્મની મર્યાદાએ જીવાત્મા ઇર્ષ્યાનો મોક્ષ થાય એ પરમ શ્રેષ્ઠતા છે, અને તે મુક્તિ જ્ઞાનના હેતુ રૂપ આ વેદ સનાતન ધર્મની આવશ્યકતા છે. જેમ જેમ વર્ણ જાતિ સંસ્કાર પૂર્વક ધર્મતત્ત્વ બુદ્ધિની સુક્ષ્મતા પ્રાપ્ત થાય. તેમ તેમ મુક્ત જ્ઞાનના અનુભવમાં તે જીવાત્મા જિજ્ઞાસુ સ્થિતીને પામે છે—આ મુક્તિનું જ્ઞાન જે શરીરથી પ્રાપ્ત થાય છે તે શરીર દ્વિજાતિ રૂપે આ મનુષ્યનું જ છે. એટલે આ શરીરની પ્રાપ્તિ મોક્ષ જ્ઞાનને પરમ સાધન રૂપજ છે. જેથી જીવનું શરીર કે પુરૂષનું શરીર મળ્યા છતાં અને ઊત્તમ જાતી વર્ણાદિક સંસ્કાર પ્રાપ્ત થયા છતાં મોક્ષ જ્ઞાનને માટે જે યત્ન ન કરે અને વેદ સનાતન ધર્મ તત્ત્વનું પાલન ન કરે તે ધિકારનેજ પાત્ર છે. અર્થાત્ આપો આપ નીચપણાને પામે છે.

મુક્ત જ્ઞાન પ્રદાશને માટે આ માનવ શરીર ઊત્તમ છે. અને પોતાના જીવાત્માનો મોક્ષ કરવો એ સર્વ સ્ત્રી પુરૂષોને જરૂરનું છે. જેથી શરીર ધર્મતત્ત્વના વિચારથી મોક્ષ જ્ઞાનનો હેતુ સંબાળવોજ જોઈએ અને મુક્તિના જ્ઞાનની શુભેચ્છા સર્વ કોઈ જીવાત્માને હોવીજ જોઈએ—

આ મોક્ષ જ્ઞાનના હેતુ રૂપ દરેક સ્ત્રી પુરૂષને કેવા કેવા વિચારની જરૂર છે. તે સર્વ વિચાર રૂપી પ્રશ્નો સુવિચાર શ્રેણી ના પ્રથમાડઃકમાં પ્રસિદ્ધ થએલા છે. તે જોવાથી નિશ્ચય થશે.

જીવાત્માની ત્રણ પ્રકારની સ્થિતિમાં ૧. અનાધિકારી અથવા પામર ૨. વિષયી ૩. અધિકારી એમ છે. આ ત્રણ સ્થિતિથી પણ શ્રેષ્ઠ એટલે મુક્ત જ્ઞાનનો અનુભવિ તે. ૪ થો મુક્ત ગણાય છે. એટલે જે મુક્ત તે સર્વ ધર્મ જ્ઞાનના જાણવાપણા વડે તે શ્રવણાદિના અધિકારી નથી. તેમ પ્રથમ પાયરીના અનાધિકારી કે જે સંસાર આશક્તિને લીધે મોહાંધ થઇ સંસાર સત્ય માની પડેલા છે તે પણ વેદ વેદાન્ત અને શાસ્ત્ર ભક્તિજ્ઞાન શ્રવણાદિના અધિકારી નથી. એટલે આદિ અને અંતના (અનાધિકારી) પામર અને મુક્ત એનો ત્યાગ કરી વિષયી અને અધિકારીને જોધ કરવાને આજ્ઞા છે.

પામરની સ્થિતિનો અનુભવ જતાવવાની જરૂર નથી. છતાં પામર જીવાત્માના બુદ્ધિ વિચાર જતાવી આગળ વધવું—પામર જીવાત્માઓ જળાત્કારે સત્સંગમાં આવી શકે. જેથી ઘણા કાળે તે વિષયી સ્થિતિને પામે. અગર ના પણ પામે—ગાટે તેમનો અધિકાર આવે તેમને આ શ્રવણ વિચાર સારા લાગશે. ૪૦.

જેમ પુરૂષ વર્ગમાં ત્રણ પ્રકારના પુરૂષ છે—તેમ સ્ત્રી વર્ગમાં પણ ત્રણ પ્રકાર ગણાય છે. ૧. પામર ૨. વિષયી ૩. અધિકારી સરીરે તે સર્વ જીવાત્માનાં સરખાંજ છે. એટલે સરીરથી પામર કે અધિકારી જણાયજ નહિ અર્થાત્ પામરપણું કે અધિકારીપણું તે માત્ર ધર્મ બુદ્ધિ વિચારથીજ સમજાય છે.—

પામર સ્ત્રીઓનો સ્વભાવ અને બુદ્ધિ વિચાર

બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રીય, વૈશ્ય, કે શુદ્રાદિક ગમે તે જાતની સ્ત્રી હોય પણ પામર બુદ્ધિ વિચાર તેના જન્મ જન્મના નીચ સંસ્કાર (કર્મ) થીજ હોય છે. કેટલીએક સ્ત્રીઓ, જાતિ વર્ણમાં ઉતરતી હોય, પણ તેના સંસ્કાર ઉત્તમ હોય છે, અને કેટલીએક સ્ત્રીઓ ઉચ્ચ જાતિની હોય છે પણ તેના જન્મ જન્મના સંસ્કાર ધણા નીચા હોય છે માટે પામરત્વ એ બુદ્ધિ વિચારથીજ સમજાય છે.

પામર વિચારની સ્ત્રીઓને પોતાની જાતિપણાનું અભિમાન હોતુંજ નથી, પોતાના વેદ સનાતન સ્વધર્મની ગર્યાદા જાણવાની અપેક્ષા પણ હોતી નથી, પવિત્ર આચાર પણ હોતો નથી; યુવાન અવસ્થાનો જાહુ મોહ હોય છે, ધન ઉપર અતિ પ્રિતી હોય છે, આ ભૂષણમાં વસ્ત્રાદિકમાં આરઠ મોહ બુદ્ધિ હોય છે, પોતાના સ્વામિ પ્રત્યેના સત્ય ધર્મો પણ જાણતી નથી, ગાનવ અવતારની કર્તવ્યતા વિસરી, ૧ પણ ધર્મને માન્ય કરે છે. સ્વામિથી સ્વતંત્રતા રાખે છે, દેહ બુદ્ધિમાં ગસ્ત રહે છે, શરીર શી રીતે સાફ રહે, એવા દેહ ધર્મને માટેજ આરઠ અંધ બુદ્ધિ રાખે છે, બ્યભિચારી બુદ્ધિના યોગે પર પુરૂષમાં પ્રિતી અને ધનના મોહને માટે અનેક નીચકર્મો કરે છે, શાસ્ત્ર માર્ગની ગર્યાદાનું ઉશ્વંધન કરે છે, ઇશ્વર તરફ દ્વિચિત પ્રેમ ભક્તિ હોતી નથી દેહની કિર્તિને માટે જનતા પ્રયત્નોમાં અધર્મ થાયતો પણ ડર રહેતો નથી, પ્રપંચ,

૧. આહાર નિદ્રાભય મૈથુનંચ સામાન્ય મેતલ્ પશુમિ-
ર્નરાણામ્ ॥ શ્લોક ॥

૧. આહાર. ૨. નિદ્રા. ૩. ભય. ૪. મૈથુન, આ ચાર ભાવ પશુના અને મનુષ્યના સરખાજ છે.

વિશ્વાસવાત; માહાત્મા સાધુ અને વિદ્વાન બ્રાહ્મણોની નિંદામાં અતિદુ-
 વિચાર ધારે છે, રોવું; કુંટવું, અને વ્યહાર યુદ્ધિની આશ્રૂતા ધારણ
 કરે છે, હલકા શબ્દો બોલવા, ફટાણું કે નફટ ગાણું ગાવાં કે જેથી
 દુરાચારની વૃદ્ધિ થાય, એવાં પુસ્તકો વાંચવાં, વધારે મમે છે, વિષય
 વ્યાપારની, ગસ્તાઇથી અતિ પ્રજ્ઞમાં પોતાની વગાઇ માને છે તેમ
 પ્રજ્ઞ ના થતી હોય તો અનેક પુરૂષોમાં કે અન્ય યોગના જેવા વ્ય-
 મિચારી અને બહારથી સાધુવૃત્તિ બતાવનારા પુરૂષોમાં વિષય યુદ્ધિ
 ધારી પ્રજ્ઞ પ્રાપ્તિને માટે યત્ન કરે છે. જાદુ કરવાવાળા-ચીંટી મંત્ર
 દેવ વીગેરે કરવાવાળા, પુરૂષોથી મિત્રતા રાખે છે, પોતાના પતિને
 વશ કરવાને અથવા પરપુરૂષને વશ કરવાને માટે વશિકરણના પ્રયો-
 ગને સાચા માની, તેના મુઠ પુરૂષોથી પ્રિતી રાખે છે, પુત્રેષણની,
 મોટી ભીડ બાળીને ક્ષુદ્ર દેવતાઓની આરાધના, જાધા, અને તાવીજો
 વીગેરે કરવામાં પોતાની વગાઇ માને છે, અને ધન વાવરે છે, સીસુ
 સસરાના બંચનમાં રહેવાનું સાફ લાગે નહિ, સ્વામિની આજ્ઞા માનવા-
 ની સ્વપ્ને પણ દુર્લભજ, કંકાસ-કલેશ-કળા-દંબ-પાખંડ-છળકપટ-
 મોહ, મદ ઇત્યાદી અભિમાનના સાગરરૂપ અનેક પ્રકારના તરંગોમાં
 પોતાનો વખત ગાળે છે, શાસ્ત્ર મહિમા કે પુરાણપાઠ કે જાપ, વીગેરે
 ઉત્તમ, નિષ્કર્મ કરવાની કે સંત સેવા કરવાની તો દેવજ હોતી નથી,
 પિતાના ધરના પૈસાથી મદની ભરેલી, છાકેલી, માતાપિતાની પણ
 આજ્ઞા માનતી નથી, પોતાથી નીચી જાતની અને વહી ગએલી, વ-
 ટલેલી, અબીચારણી સ્ત્રીઓની મિત્રતા રાખે, અને તેના નહારા વિચારો
 જણાવી, સગાંવહાલાને નાહક હેરાન કરે, થોડું બાળીને વધારે ડાળ
 રાખે, વિગેરે અનેક પ્રકારના દેહાધ્યાસથી દેહાભિમાનની વાતમાંજ

હુશિયાર હોય એવા અનેક નિચ વિચારોથી ભરેલી સ્ત્રીની ખુદ્ધિ પામર ગણાય છે, આ વિશે વધારે લખવાની જરૂર નથી.

પામર જીવાત્માઓને આવો ઉત્તમ બોધ લાગતો નથી, કેમકે તે જીવને સંસાર વ્યવહાર કાર્ય દ્રષ્ટિ સત્ય મનાઇ છે, માટે તેમના વિશે વધારે લખી તેમને સાર રૂપ નથી, ધનની લાલચે, પુત્રની લાલચે, વા અનેક પ્રકારના પિપયની લાલસાએ કદાપી કદાપી બાહ્યભક્તિનો ડોળ ધારે, પણ મનની મલીનતાએ ઇશ્વરની નિષ્કામ ભક્તિના પ્રભાવને જાણી શકતી નથી, કેમકે ખુદ્ધિની જડતા વડે પાપ વાસના હૃદયમાં રૂઝીજ રહે છે, અધિકારી પદની લાગણીજ હોતી નથી, તેથી ધ્યાન કે શમદમાદીક સંપત્તિ પાળવા, કે સ્વામિભક્તિ કે ગુરુભક્તિ પાતીવ્રત્ય પાળવા, ઇચ્છા પણ કરતી નથી, વખતે સ્વામિને પણ આશા કરે કે હું મંદિર કે સાધુની સેવામાં જાઉં છું, અને તમે છોકરાને સાચવજો કે ઘરનું અમુક કામ કરજો વીગેરે, પણ એમ સમજતી નથી કે સુત્રાસિની સ્ત્રીઓને તો સ્વામિ સેવા જેવું બિઘપુન્ય એક પણ નથી, તેમ વિધવાએ તો એકલું રખડાયજ નહીં. પણ પામરખુદ્ધિના વિચારથી તેને આવી સુગમ હોતીજ નથી, માટે અનાધિકારી પામર જીવને આ બોધરૂપ ભાવ લખી જાગૃતી આપી છે.

મધ્યમાધિકારી સ્ત્રીઓનો સ્વભાવ—(ખુદ્ધિવિચાર.)

પામર ખુદ્ધિની સ્ત્રીઓના વિચારોથી વિષયી ખુદ્ધિની સ્ત્રીઓના વિચારો કાંઈક દરજ્જે ઉંચા હોય છે ખરા; અર્થાત્ કાંઈક અંશે સંસારને અનિત્ય ગિથ્યા દુઃખરૂપ, ક્લેશરૂપ, ભયરૂપ માને, અને કાંઈક અંશે ઇશ્વરના કોઇપણ નામથી, એક ભગવાન સત્ય છે. અને તે સર્વ જગત્તનો કર્તા છે, એમ જાણી ભક્તિ કરે, અને સંસાર વૈભવાદિ

મીથ્યાને વિશે પણ સુખ બુદ્ધિ આદિની મજા ધારણ કરી તેગની સેવના (ભક્તિ) કરેછે કાંઈક જગતપણાની મહત્તા, અને કાંઈક ભક્ત બુદ્ધિનો બાહ્ય ડોળ એમ અનેક રચના બર ખેલતો પણ આનંદ બેવા છ'છે. સમાસંગધી વ્યવહારમાં નિતિ સદાયરણ અને કાંઈક અંશે પરોપકારી પણ બુદ્ધિ અને પવિત્ર થવાનો યોગ જણાય તેમ શુભ વર્તન રાખે. પુત્ર સુખ, ધન સુખ, પતિ સુખ, વૈભવાદિ સુખ, એ સર્વ સર્વાત્મા પરમાત્માની કૃપાથી પ્રાપ્ત થયુંછે, અને તેની ભક્તિ કરીશું. તો એમાં વિશેષ વૃદ્ધિ થશે, એમ જગતના સુખની અપેક્ષાએ અને કાંઈક અંશે સ્વર્ગાદિક થોડું વા કદાપિ મોક્ષ સુખની પ્રાપ્તિ—ની અપેક્ષાએ સત્કર્મ આચરતી આવે, રનાનાદિથી પરવારી હથ્થર સેવા; શ્રી ઇશ્વર કૃપાસ્પદ સાહીત્ય મેળવી કરે, જગતમાં અને જ્ઞાતિ વ્યવહારમાં જેમ મહત્તાવાન ગણાઇએ તેમાં આપણો માનવચાતુર સફળ છે, એમ સમજી અધર્મને નીંદે, પાપ કર્મને નીંદે; વ્યભિચાર બુદ્ધિને નીંદે, તૂળણ બુદ્ધિને નીંદે, અવિદ્યા બુદ્ધિ વિચાર રૂપ, અનૃત કર્મ કરવાની કદાપિ પણ મજા કરે નહિં. અતિ પ્રેમ બુદ્ધિ વડે સંસારને પણ જુએ અને ભક્તિ સેવા પણ આદરે, કદાપિ માહાત્માઓના સમાગમમાં ભક્તિ જ્ઞાનનો અલગ્ય “શ્રવણ” લાભ લે, પણ શું કરીએ. માયામાં પડ્યાં છીએ, તે કેમ કરીએ. એતો આએ પણ કરવું અને આએ પણ કરવું, એમ જગત બુદ્ધિએ, સંસાર રમત સારી કેળવે, પણ એ ગિથ્યા વસ્તુ કદાપિ પણ સાચી ઠરવાની નથી, એમ ખાતરીથી જાણ્યા છતાં સંસારીક મોહ હોવાને લીધે વારે વારે સંસારમાં તણાઇ જાય, પડે—આખડે, પણ આ બ્રહ્મજ્ઞાનની રસ્તાની અમૃત તરંગ લેહેરીના આનંદ આગળ આ વિષયાનંદ (અવતર) ને

શા હિસાબમાં છે ? એમ જાણી સંસારમાં અહંતાના અશ્વ ઉપર ચઢીને પણ કંઈ કંઈ અહ્લાનંદ લે.

દયા રાખે, ક્ષમા રાખે, વ્યવહારમાં ચતુર અને ડહાપણના પ્રતાપે યથાયોગ્ય સહકૃતિ મેળાવવાનો શુભ પ્રયત્ન રાખે, અને તેમાં વખત સર મોહને કારણ પ્રપંચ ઉઠાવી જેલ પણ રમે, મિદાસ ભર વાણી, નિતિમાન રહેણી, વિવેકની કહેણી, જિદારતાની ખાણી, ધર્મની પૂતળી, સંતની સમાગમી, પ્રગણીકતામાં જિત્સાહી, પતિને ઇશ્વર સ્વરૂપ ધારે, છતાં અહુ સત્તાના ઉત્તમ આંશની અધિકારીણી બની રહેજસાજ અભિમાનની મર્યાદા ખીલાવે.

ઉત્તમ અહસ્થાશ્રમની મર્યાદા નીતિમાં સમજવેલી છે કે—

સાનંદં સદનં સુતાશ્ચ સુદિનાં કાન્તાં મધુર્માષિણી ।
સ્વેચ્છા પૂર્ણ ધનં સુતિર્થ ગમનં સ્વાજ્ઞા પરા સેવકાઃ ॥
આતિથ્યં શિવ પુજનં પ્રતિદિનં મિષ્ટાન્ન પાનાગ્રહં ।
સાધુઃ સંગ મુપઃ ગતેહિ સતતં ધન્યોપિ ગ્રહસ્થાશ્રમમ્ ॥૧॥

અહસ્થાશ્રમના નિયમનું સ્વરૂપ એજ છે. જેના પારણા આગળ જ આનંદ વૃત્તિ જેવું દેખાય. પુત્ર હોય તે માહા દિનતાવાન હોય. સ્ત્રી હોય તે મધુર ભાષિણી હોય. ઇચ્છા પ્રમાણે પૂર્ણ ધન હોય. એટલે એમાં તિર્થને વિશે ગમન કરે. અને આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનારા સેવકા હોય. નિત્ય આતિથ્ય એટલે અનાશ્રય સંન્યાસી અહ્લચારિ વા બ્યાગી જનોને ભોજન આપે. નિત્ય શિવ પુજન કરે. રોજ નાના નાના પ્રકારના મિષ્ટાન્નનું ભોજન કરે. અને નિત્ય પ્રતિ સાધુ (અહ્લનિષ્ઠ

અહાશ્રોત્રીય સંત) પુરુષોના સંગમાં વિચરે. એવા સતત નિયમથી થતા અહસ્થાશ્રમને ધન્ય છે.

ગ્રહાશ્રમાત્ પરો ધર્મો નાસ્તિ નાસ્તિ પુનઃ પુનઃ॥

અહસ્થાશ્રમથી શ્રેષ્ઠ ધર્મ નથી પુનઃ પુનઃ કહું છું કે અહસ્થાશ્રમથી શ્રેષ્ઠ ધર્મ નથી.

વળી મધ્યમાધિકારી બેનોની ધનની જાળમાં ઉદારતા ખરી, પણ એ કમોંથી સંસાર કિર્તિની મહત્તા જાને સદ્-કિર્તિની પ્રાપ્તિરૂપ મોક્ષને પણ સ્થાયકારી થાય, એમ સમજી ખર્ચ કરે, અમુક દેવકાર્યનો મહત્તા મેળવવા હોંશ બર પુત્રલભ પુત્રિલભ પ્રસંગે વા કોઇ કોઇ પ્રસંગે યજ્ઞાદિ કાર્ય કરે, અને સુખ બુદ્ધિથી વ્યવહારિક કાર્યમાં પણ ધન વાવરે, યજ્ઞાલય દેવાલય, શિવાલય, વિદ્યાલયની મહત્તા જાણે એમ ધર્મિબેનો ઉદારતાનું સત્ય રીતે સેવન કરે. સંસારમાં સુખનું સાધન આ વૈભવાદિ અને ગુરુધર્મરચરૂપ પતિની સેવા છે. છતાં વિષય બુદ્ધિએ પતિ સાથે રમે, દેહ દ્રષ્ટિએ અનેક પ્રકારના વિનોદ કરતી, શુદ્ધ પ્રેમ મર્યાદામાં રીસાતી, અતિ નમ્ર બુદ્ધિએ પ્રજાનો અને ધન વિગેરે વૈભવનો આનંદ પતિ સહવર્તમાન ભોગવે.

કોઈ કોઈ અંશે પુત્ર સુખમાં આરૂઢ પ્રિતીવાન જની હર્વ શોકાદિમાં ગંભીરતા જતાવે, છતાં મનમાં આ સર્વ મિથ્યા સુખ બુદ્ધિ છે, એમ જાણે ખરી, જાળકોને સારૂ શિક્ષણ આપે, અનિ પવિત્રતા રાખે એમ અનેક પ્રકારે પોતાના મનને સંસાર કલ્પમાં સુખી સંગરે.

ઉદારસ્ય તૃણં વિક્તં શૂરસ્ય મરણં તૃણમ્ ॥

વિરક્તસ્ય તૃણં માર્યા નિસ્પૃહસ્ય તૃણં જગત્ ॥

ઉદાર જનોને ધન તે તૃણ સમાન છે. કારણ કે આ સૃષ્ટિ કલ્પના બ્યારે મિથ્યા છે. ત્યારે ધનાદિક મૃતિકાનો પદાર્થ કેમ મિથ્યા નહિ !!! વળી જડ દ્રષ્ટિએ પણ ધન નાશવાન અને અપક્ષ છે. ત્યારે એ ધનની પ્રાપ્તિમાં જે ઉદારતા રૂપે અંગાશ્રમાંદાથ ધોઈ લેવાય. તે પરમાર્થ આત્મ પશુ થોભે. અને ધનની વ્યવસ્થા પણ સારી ગણનાં પ્રભુની આજ્ઞા માની ગણાય-તેમ શુર પુરુષોને માર્યું તે તૃણ સમાન છે તેમ વિરક્ત એટલે વૈરાગ્યવાન પુરુષોને શ્રી તે તૃણ સમાન છે. અને નિસ્પૃહ પુરુષોને આ જગત તૃણ સમાન છે. આ નિસ્પૃહ પુરુષ માત્ર મુક્તજ છે.

જે પુરુષ આ જન્મતને મથાર્થ રીતે મિથ્યાજી જાણે તે પુરુષજી ઉદારતા ધારણ કરે છે. જેની ઉદારતા ખુલી હોય. તેનેજ ભક્ત કે જ્ઞાની જાણો. જ્યાં સુધી ઉદારતા ખુલી નથી ત્યાં સુધી ભક્ત કે જ્ઞાની ગણાવનારા મીથ્યાનોજ ઢોંગ બતાવનારા છે. એમ નિશ્ચયજાણો.

ભક્તિના અંગમાં પરમાત્મા એક છે અને પોતાના સ્વામિનો સનાતન વેદધર્મ સ્વસિદ્ધાંત છે, અને પોતાના સ્વામિ, જેમ ઇશ્વરની ભક્તિમાં અલંકૃત થાય તેમ આ પવિત્ર શ્રી પોતાના ઇષ્ટ સનાતન ધર્મમાં પ્રવર્તે રહે.

શિવે વિષ્ણૌચ શક્તૌચ સૂર્યેમયિ તરાધિપ ॥

યાદ્યેદ બુદ્ધિયોગઃસ સમ્યગ્યોગો મતોમમ ॥

ૐકાર પંચાયતન સ્વરૂપના સિદ્ધાંતમાં ગણેશ, શિવ, વિષ્ણુ, સૂર્ય અને શક્તિના અભેદ સ્વરૂપ અનંત નામ રૂપાત્મક ઉપાસના ઓ છે. અને તેનેજ લખને હાલમાં વેદ સનાતન સ્વધર્મના એક અને અભેદ સિદ્ધાંતમાં પંથ-મત-વાડા આદિ બંધાય છે. સર્વ કોષ નામ પંથાદિક વાડાના ભોમિયા છે. એટલે સર્વનદિયોનાં જળ સમુદ્રમાં એકતાને પામે છે તેમ સર્વ મત પંથાદિ વેદ સનાતન સ્વધર્મમાં એકતાને પામે છે. એમ નિશ્ચય કરી અધિકારી પુરૂષે વેદ સનાતન સિદ્ધાંત પૂર્વક-ૐકાર પંચાયતન (ગણેશ-શિવ-વિષ્ણુ-સૂર્ય અને શક્તિ) ખરબહ પરમાત્મા એક અને અભેદ પ્રભુંને સમાન દ્રષ્ટિએ સેવે-ભજે-પુજે-સ્તુતિ કરે. એમ વેદની સત્ય પ્રતિજ્ઞા છે. (જુઓ પ્રણવ (ૐ) દર્શન રહસ્ય.)

એમ વેદ સનાતન ધર્મને માન્ય કરનારા આધિકારી દ્વિજાતિ જાંધુઓએ સમદ્રષ્ટિ ધારણ કરવી જોઈએ. કે કોષ પણ મત પંથાદિકનું અને તે વિચારને ધારણ કર્તા-અધિકારી વર્ગનું સારી રીતે સેવન થાય. એટલે તેમને પણ સત્ય સમજાય.

દેવમંદિર આદિ પવિત્રસ્થાનોમાં દર્શન માટે જાય, અને યોગ્ય ગ્રહસ્થાશ્રમ પ્રમાણે દાનપુદ્ધિ રાખી દેવાર્પણ કરે, તથા ત્યાં વસતા માહાત્માજનોની સુશ્રુષાપણ ઊઠાવે, જાહુ અંશે મૂર્તિમાં ઇશ્વરપુદ્ધિ ધારણ કરી માહાદેવ-રૂપે, વિષ્ણુરૂપે, રામરૂપે, કૃષ્ણરૂપે, અંગાજીરૂપે, અને આદીઅંત શ્રીગણપતિ રૂપે સેવા કરે, અને તેમનાથી સુખ પુદ્ધિ રાખે, સંત પ્રભુ સર્વ ઘટ્ટઘટના વાસીએ, પણ તે સમજવનાર આ મૂર્તિમંત ભગવાનની સેવાએ, અને સંસારને જાળવનાર પણ પરમાત્માએ એમ માની રમે ખરી, પણ મિથ્યાના લાંબા લાંબા હાથે નિર્લજ્જતાએ તાખોટા કુટવા અને રાગરામ-

કૃષ્ણકૃષ્ણ-એવિંદ એવિંદ-એમ મોટી ખુમો મારતી તેને ગમે નહિ. કારણ
પ્રભુ તો સર્વ જાણી રહ્યા છે તેનું અગ્નિયું કશું નથી એમ સમજે
ત્યારે આમ ખુમો મારે શું થાય ?? પ્રેમભક્તિમાં નાચવું કુદવું અને
હરીને પ્રસન્ન કરવા સખાભક્તિનો ડોળ કરવો, ગાતું બગવતું, ઇત્યાદિ
સર્વ ભક્તિ સાહિત્યમાં ઉપયોગી છે ખરાં, પણ તેની નિરાભિમાન-
તાએ દેહાધ્યાસ બુદ્ધિનો વિલય, જે ન હોય તો એ સર્વ મિથ્યાજ્ઞ
છે, અન્ય કશું પણ બીજું તો પળાતું નહોય, સ્વાગિ ભક્તિમાં ખામી
હોય, દયા-સત્ય-નીતી-ઉદારતા, અક્રોધતા, શિશ્ય વીગેરે પરીપૂર્ણ
સત્ય રીતે ન હોય તો આ મિથ્યાનો ડોળ લોકોની પાંચે ભક્તિજ્ઞાન
કહેવાતવાને માટેજ ફક્ત આ ઢોંગ છે એમ નિશ્ચય જાણે જેથી
એવા જાવનો લાગ કરી મનની દ્રઢતાએ આ ભક્તિનો મહિમા વ-
ધારવાનો પ્રયત્ન આદરી સદ્ગુણો અને શાન્તિની સાથે સ્મરણ ભ-
ક્તિ મર્યાદા પૂર્વક કરે, સર્વમાં સમને જાણીને અંતર એમજ સદા-
કાળ ગાઇ રહે, એટલે જસ છે, પરંતુ પામર બુદ્ધિની સ્ત્રીઓ દેહ
નિયંત્રકર્મમાંજ પ્રવર્તે રહીને કહેવા માત્રજ ઇશ્વર બજન અને સ્મરણ
પણ કરતી નથી, અને અધોર નિદ્રામાં ધોરે છે, તેના કરતાં તો
એ બહુ સાફ છે પણ જે નિતિ પળાતી હોય અને શિયળથી ચિત્તની
સ્થિરતા સાથે જ્ઞાન વિવેક હોય તો પણ શ્રી ધર્મ મર્યાદા તજી જાય ઢોંગ
જતાવવાનું કારણજ નથી છતાં એવી દશા થઇ હશે. ત્યારે સ્થિતી પણ
બુદ્ધિજ હશે. વળી એક વાત એપણ ઠીકજ છે કે આવા ઢોંગના આધારે ભ-
ક્ત તો કહેવાય છે. વળી એમાં આજ્ઞાણનું સંરક્ષણ, પશુઓનું સંરક્ષણ, અને
કંઇક ભક્તિનો ટેક પણ સચવાય છે, અને અંતે શુદ્ધ અંતઃકરણની
ખીત નિતીમાન ભક્તિનો યોગ પ્રકાશને પામે છે. પછીતે સ્મરણ

બક્તિના પ્રતાપે, બક્તિતત્ત્વમાં આગળ વધી આગળ નહોતી કરતી એવી પુનઃ સ્નોત્ર, પાઠ, જપ, ગુરુ દિક્ષા પૂર્વક આમ કરવા સંક્રિતમાન થાય છે. એટલા માટે પાગર જીવાત્માને વિષયી જીવાત્મા થવું એ ઉપયોગી છે. એમ સગજ પોતે અતિ પવિત્ર હૃદયથી બન્ને બાંધુ તપાસતી ગુરુ ઇશ્વર પતિ સમાન જાણી સંત સમાયચમાં શ્રેષ્ઠ ભાગ લે. તેમજ શ્રવણ આદિ સાધનોમાં ફતેહ મેળવી સાર સારનો વિચાર પણ કરે; માહાત્માઓની સેવા કરે. કુલ મર્યાદા સાચવે. અને અતિ પવિત્રતા રાખી સાધુઓના આશિર્વાદને પામી, અંતે સંસારથી મુક્ત મળે થાય, પતિ જોજ પતિ અને અન્ય પુરૂષો બ્રાતા પિતાવત્ છે એમ નિશ્ચય જાણી અન્ય પુરૂષોથી ગિથ્યા સંસારની અનૃત વાસના યુક્ત કપટ વાણી બોલે નહિ, અંતર ધર્મ સાચવી, પરપુરૂષ તરફ મદગારી જીવતાવાળી દ્રષ્ટિએ કદાપિ પણ જુઓ નહિ, વૃત તપ તિર્થયાત્રાદિકને વિશે પ્રેમ લક્ષણાએ, વર્તિ, યગ, નિયમ, સારી રીતે પાળવા હેંસ ધારે, સ્વામિના અંતરમાં પવિત્ર બુદ્ધિવાન જણાય, અને નિર્દોશી સમજાય એમ કરવાને પ્રયત્ન કરતી, ડાહી અને યાગી બક્તિવાન ગણાવાની હેંસ રાખનારી સ્ત્રી, કેવી નમ્ર બુદ્ધિએ વર્તણૂક ધરતી હશે !! તેનો વિચાર વારંવાર કરી, ધર્મશાસ્ત્ર ઉપર અતિશ્રદ્ધા ધારે, તોછડાઈ, હલકાઈ, ગસ્તાઈ, કે નિયમ સ્વભાવથી બચેલી આ સ્ત્રી કેવા આનંદને લાયક છે જુઓ.

બક્તિ માર્ગની અનુપમ શ્રેણીના જાણનાર વિદ્વાન પંડિત અને બક્તિમાની જનોથી, ભક્તમોહન બક્તિમાન ગતીને પામી. જ્ઞાને શ્રવણ કરે, પુરાણ શ્રવણ કરે, કાગ કેદાદિકની શાન્તિ રાખે, રામદેશ તળે, મુખ દુઃખનો ત્યાગ કરે, અસત્ય બેલે

નહિ. અહાય (શીયળ) પાળે, પતીવ્રત સાચવે, નીતિ સદાયસ્થ, આન્યકરી વસ્તે, મનો નિમ્મલ, ઇન્દ્રીય નિમ્મલ, તરફ પરમપ્રેમ રાખે, અને ધર્મ દ્વા, ક્ષમા, ધીરજ, હિદારતા આદિ સદ્ગુણોનું સાઈ સેવન કરે—એવા નીતિ ધર્મના માર્ગે જો વહન કરી શાન્તિથી પરમ જ્ઞાન બુદ્ધિએ પંચીકરણ તત્વ સાર અથવા દેહાદિકને વિશે વેરાગ્ય બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય, એવા સદ્ગુણોનું સદા મનન કરે, તો પછી એવા બાહ્ય ડોળના મીઠ્યા આચારરૂપ જગતને સમજાવવા શુષ્ક બ-કિતનો ઢાંગશાને માટે ધારણ કરે ??

શાસ્ત્ર પ્રમાણે વિચાર કરી જોતાં જણાય છે કે, સ્ત્રીઓને અને શુદ્રને વેદ કર્મનો અધિકાર નથી, જોટલે સ્ત્રીઓ કે શુદ્ર જો દેવોની પુજા કરવાનો યોગ ધારે તો પણ પુરાણ મર્યાદાએ વિધિ સાથે પુજન સ્તોત્ર પાઠાદિક કરે.

સ્ત્રીઓને લગ્ન છે તે ઉપનયન સંસ્કારજ છે. સ્ત્રીઓના તમામ દેહધર્મો અથવા કશ્વરતરફના નિર્ણય ધર્મો તે વિવાહ કાર્ય પછી કરવાના છે. પ્રાગુપનયનત્કામચારકામવાદકામમક્ષાઃ વૈવાહિકો વિધિઃ સ્ત્રીણામૈપનાયનિકઃ સ્મૃતઃ॥ ઇત્યાદી યોગ સ્મૃતિકારોએ સમજાવ્યો છે કે, દ્વિજોની વિવાહ વિધી થઈ કે તે સ્ત્રીને ઉપનયન સંસ્કાર થયો જણાય છે. અને તે માત્ર દ્વિજતિઓની સ્ત્રીઓમાં જણાય છે—આ થયા પછી પોતાના સ્વાગિ સહવર્તમાન વેદ કર્મ અર્થેત્ યજ્ઞાદિક શુભકાર્ય વેદમંત્રોથી કરે એવી પ્રતિજ્ઞા છે. (આ વિધિ દ્વિજતિ કુલની સૌભાગ્યવતિ સ્ત્રીઓને માટે છે.)

વિધવા સ્ત્રીઓને આદિથી અંત પર્વત દ્વિજતિ સંસ્કારે વેદ કર્મ યજ્ઞોક્તિ કરવું. પણ આચાર્યની સહી રહે કે, પોતાના પુરુષ-

ના પુરુષની સાક્ષીથી કરવું. એકલીથી થાય નહિં.

શુદ્રોને પુરાણ કર્મ કરવું. કેમકે શુદ્રોને ઉપવિતનો સંસ્કાર થતો નથી—જેથી વેદ કર્મ થઇ શકે નહિ. શુદ્રોને ગણેશાદી દેવતાઓની પુજા કરવાની આજ્ઞા છે. પણ તે પુરાણ વિધિથી કરવાની છે. પોતાના જાતિ વર્ણાદિક સંસ્કારથી ઉપરોક્ત થઇને બ્રાહ્મણો શુદ્રાચાર અને શુદ્રો બ્રાહ્મણાચાર પાળે તો. તે શાસ્ત્ર વિધિ કહેવાય નહિ. ઉદયે પતિત થાય છે. પોતાને પોતાનો આચાર ધર્મજ ઉત્તમ ક્રમ દાતા છે. (જુઓ ભગવત ગીતા)

સનાતન ધર્મ મર્યાદા શાસ્ત્ર ગમ્ય છે. ઝોટલે ધર્મ મર્યાદા પાળતાં શાસ્ત્રનો આધાર લેવો એ વિશેષત્વે ઉત્તમ છે. અનુભવ ગમ્ય ધર્મમર્યાદા બુદ્ધિના વિતર્ક ઉપર દોરી જાય. અને દેહાધ્યાસ રૂપે થાય. તો શાસ્ત્રના ઉપર પગ મુક્યાનું પ્રાયશ્ચિત લાગે. માટે ધર્મ મર્યાદા શાસ્ત્રગમ્ય છે અને તેમજ પાળવું જોઇએ.

બાળકોને ઉત્તમ પ્રકારની કેળવણી આપવાનો વિચાર ધારી, ગ્રહકાર્ય યોગે ઘરમાં ધર્મ શિક્ષણ અને બાહ્યરનું વ્યવહાર શિક્ષણ આપી ખુશી રહે, જેમ બાળકોને તેના પિતા, નિશાળમાં કેળવણી આપે તેમ ઘરમાં પણ સ્નાન સંધ્યા, પુજા આદિ પોતાના વર્ણ જાતિના સંસ્કાર પૂર્વક, ગોર પાસે બાણાવે, અને તેમને આમહથી સંગમ્યવી અતિ નીતિ ધર્મમાં મેળવી, બાહ્યરનું વ્યવહાર શિક્ષણ દીપાવે. તેમ પુત્રીના સળધે માતારૂપે વિચાર ધારી, પઠ પુજા, સ્તોત્ર ભગવત ગીતા, ગુરુગીતા, શિવગીતા, ગણેશ મીતા, ગણિરતનમાળા આદિ ધર્મ વૃદ્ધિતાં શ્રુત મીચેરે સારી રીતે કરાવે. અને બાળપણથી જ વિવેક સાથે ધર્મ કાર્યમાં પ્રવર્તે કરાવે, કે તેથી મુચ્ચન બાળકીઓ

યુવાવસ્થામાં મદ ભરી, છાકટી અભિમાની, ગર્વિષ્ટ કે દુષ્ટ બુદ્ધિ-
વાન થાય નહિ, પોતાની માતાની પવિત્રતા જોનારી શાન્તિવાન દી-
કરી નિત્ય માર્ગમાં પ્રવર્ત થતીજ નથી, એટલે શુદ્ધ પતિને પામી પ-
વિત્ર પ્રભવાન, ધર્મવાન સ્ત્રી સંસારમાં અતિ સુખી થાય છે તેવી
મર્યાદા જાણનાર સ્ત્રી પોતાની જાળકીને શિક્ષણ આપનાં પવિત્ર સૌ-
ભાગ્યવતિ સ્ત્રીના શું શું ધર્મ છે તે સમજાવે છે, કેમકે પોતે સારી પેઠે
સમજેલી છે કે-પોતાના પતિને ઇશ્વર સમાન જાણવા, સ્વામિના ઉ-
કતા પહેલાં પોતે ઉઠી, દેહ શુદ્ધિ કરે; સ્વામિ જો અગ્નિહોત્રાદિક કર્મ
કરતા હોય તો, અગ્નિશાળાને સાફ કરી લીધી નાખે-કાયા, વાચા
અને મન વડે કરીને, પોતાના સ્વામિની આજ્ઞા ધારણ કરે, પછી
વૈશ્વદેવાદિ ક્રમ કરી દેવને નૈવેદ્ય કરી સ્વામિને બોજન કરાવે,
સ્વામિનેજ ઇશ્વર સમાન ધારી સ્વામિની સેવા કરે, સ્વામિનેજ ઇશ્વર
સમાન બધારી, તેમના ચણાદકને ગંગોદક સમાન જાણી પાન કરે.

તિર્થ સ્નાનાર્થિની નારી પાતે પાદોદકં પિબેત ॥

શંકરાદપિ વિષ્ણોર્વા પાતિરેકોડધિકઃ સ્ત્રિયાઃ ॥

તિર્થ સ્નાનના અર્થને ધારણ કરવા વાળી સ્ત્રી પોતાના સ્વા-
મિના પાદોદકને પીએ કેમકે શ્રી શંકર અને વિષ્ણુ કરતાં પવિત્ર પ-
તીવ્રતા સ્ત્રી સ્વામિને આધિક ગણે છે-સ્વામિ ગમે તેવો રોગી; દુઃખી
કે રંક હોય તોપણ સાધવી સ્ત્રી પતિનેજ પરમાત્મા સ્વરૂપ માને-અને
અનેક પ્રકારે તેમના મનને સતોષ કરે.

સ્ત્રી ભિર્ભર્તૃવચઃ કાર્યમેષ ધર્મઃ પરઃ સ્ત્રિયાઃ ॥

હરેક સૌભાગ્યવતિ સ્ત્રીઓએ, પોતાના સ્વામિનું વચન માનવું

અર્થાત્ તેમની આજ્ઞા ઊલ્લંઘન કરવી નહિ એજ શ્રીઓનો પરમધર્મ છે.

મૃતે જીવાતિ વા પત્યૌયાનાન્ય મુપગચ્છાતિ ॥

સેહકીર્તિ મવાપ્નોતિ મોદતેચોમયાસહ ॥

પતિના હૃવતા કે પતિનાં મરણ પછી, પણ જે સાધવી શ્રી અન્ય પુરુષના સંગનો ઇચ્છા કરતી નથી, તે આ લોકમાં કિર્તિને પામે છે અને તે પાતિવ્રત્યના પુન્ય પ્રતાપથી ઊભયાની પેઠે શિવ સ્વરૂપાનંદમાં રમે છે.

ગુરુ રગ્નિ દ્વિજાતિનાં વર્ણનાં બ્રાહ્મણો ગુરુ ॥

ગુરુ રેક પતિ સ્ત્રીનાં સર્વસ્યાભ્યાગતો ગુરુ. ॥

આથી સગળશે કે દ્વિજાતિઓનું ગુરુસ્વરૂપ અગ્નિ છે. અને વર્ણુ માત્રેનું ગુરુ સ્વરૂપ બ્રાહ્મણો છે, તથા પવિત્ર શ્રીઓનું ગુરુ સ્વરૂપ તેમના સ્વામિ છે. અને શ્રી પુરુષાદિ તમામનું ગુરુ સ્વરૂપ, અભ્યાગત, અહનિષ્ઠ સંત છે.

સંયતોપસ્કરા દક્ષા હૃષ્ટાવ્યય પરાહ મુત્તી ॥

કુર્યાં ચ્છવશુરયોઃ પાદ વંદનં મર્તૃતત્પરા. ॥

અતિ સાવચેતીની સાથે ગ્રહણી સામગ્રી રાખી અતિ ચતુરાધથી પ્રસન્નમુખે યથાર્થ અર્ચ કરે. અને પતિની આજ્ઞામાં રહે તે છતે સાશુ અને સસરાના ચર્ણુમાં નિત્ય નગસ્કાર કરે, સ્વામિ પરદેશ ગયા હોય, તો પતિવ્રતા સાધવી શ્રી અનેક પ્રકારની ક્રિયાનો

બ્યાસ સંહિતા જુઓ—સૌભાગ્ય કેશપદ્મ વાંચો—જાગવતમાં જુઓ—

ત્યાગ કરે, તેમ શરીરદિકને મર્દન કરવા ૩૫ તેલ-કુલેલ-અત્તર વિ-
ગેરે સર્વનો ત્યાગ કરે; સમાજ વીગેરે વિવાહ આદિ ઉત્સવનો ત્યાગ
કરે. પરપુરુષથી હસવું, અને પરાયા ઘરમાં પ્રવેશ કરવો, તે પતિવ્ર-
તા સ્ત્રીએ ત્યાગ કરવું જોઈએ.

શાસ્ત્રના આધારથી સમજાય છે કે; પુરુષ પ્રકૃતિ ૩૫ આ જ-
ગતની ઉત્પત્તિ સ્થાિતિ અને પ્રલય છે. મહા પ્રલયાન્તમાં આ સર્વ
જગત પ્રકૃતિમાં (ઉપાદાન કારણમાં) વિલય પામે છે અને પ્રકૃતિ,
તે પોતાના પુરુષ ૩૫ સગુણ બ્રહ્મમાં વિલય પામે છે. એટલે મુળમાં
પણ પ્રકૃતિ, સત્ય સ્વભાવવાળી નથી, જેમ, વૃક્ષની છાયા વૃક્ષમાંજ
સમાય છે, જળની છાયા જળમાંજ સમાય છે, તેમ પુરુષ ૩૫ પર-
માત્માની છાયા (પ્રકૃતિ) પુરુષમાંજ સમાય છે. એટલે પુરુષ સ્વતંત્ર
છે. અને પ્રકૃતિ વિલયભાવના ૩૫ હોઈ આવસ્ય પરતંત્રજ છે. પ્રકૃતિ
સ્વામિ આજ્ઞાનુસારે છે. તેથી સ્મૃતિકારોએ પણ સ્ત્રીની સ્વતંત્રતા
વર્ણવી નથી.

રક્ષેત્કન્યાં પિતા વિદ્વાં પતિઃ પુત્રાસ્તુ વાર્ધકે ॥

અભાવે જ્ઞાતમસ્તેષાં નસ્વાતંડ્યં કચિત્સ્ત્રિયાઃ ॥ યા૦

વીવાહના પહેલાં કન્યા નિદીત માર્ગમાં પ્રવર્તે નહીં એટલા
માટે પિતા તેનું સંરક્ષણ કરે, અર્થાત્ પિતાની સ્વતંત્રતા નીચે રહે,
અનંતર મુલાવસ્થામાં નિદીત માર્ગે જાય નહિ એટલા માટે સ્વામિ
તેનું સંરક્ષણ કરે અર્થાત્ મુલાવસ્થામાં સ્વામિની સ્વતંત્રતા નીચે રહે,
અને વૃદ્ધાવસ્થામાં નિદીત માર્ગે જાય નહિ એટલાજ માટે પતિના
અભાવે પુત્ર તેનું સંરક્ષણ કરે, અર્થાત્ પુત્રની આજ્ઞામાં રહે, એ સર્વ

કોઇ ના હોય તો માતિના માણસોના રક્ષણમાં રહે અને તે પણ ન હોય તો રાજના રક્ષણમાં રહે એવી રીતે હોવાથી શ્રી કોઇ પણ અવસ્થામાં સ્વતંત્ર નથી. તેમ.

પિતા રસતિ કૌમારે મર્તા રક્ષતિ યૌવને ॥

પુત્રાશ્ચ સ્થાવિરે ભાવે ન સ્ત્રી સ્વાર્તઙ્ય મર્હતિ. ॥

કુમાર અવસ્થામાં પિતાના રક્ષણ નીચે રહે. યૌવન અવસ્થામાં સ્વામિના રક્ષણ નીચે રહે. વૃદ્ધાવસ્થામાં પુત્રના સંરક્ષણ નીચે રહે. અર્થાત્ ત્રણે અવસ્થામાં ત્રણે પ્રકારના રક્ષણથી રહે જેથી શ્રી કોઇ પણ કાળમાં સ્વતંત્ર નથી.

પાતે પ્રિય દિતે યુક્તા સ્વાચારા વિજિતેન્દ્રિયા ॥

સેહ કીતિ મવાપ્નોતિ પ્રેત્યચાતુત્તમાંમતિમ્. ॥

જે શ્રી પોતાના સ્વામિને પ્રિય (નિર્દોષ મનને, અનુકૂળ આચરણવાળી) અને પરસોડમાં હિતકારી, કર્મયુક્ત છે, અથવા જેનાં આચરણ શોભાવાળાં છે, અર્થાત્ ધરથી બાહાર રખડે નહિ ઉપવસ્ત્ર ઓઢ્યા શિવાય બાહાર ન નીકળે-ઉતાવળી ના ચાત્રે. પંપુરૂપ સાથે બોલે નહિ કુદ્રષ્ટિએ પરપુરૂષને જુએ નહિ. (વેપારી-વૈદ્ય, સંન્યાસી-સદ્ગુરુ અને વૃદ્ધ પુરૂષ સાથે બોલવામાં દોષ નથી) નાભી દેખાય નહિ ઓગ વસ્ત્ર પેહેરે ઓઢે-પગની પાની પર્યંત વસ્ત્ર પહેરે-શરીરનાં અંગ ખુલ્લાં ન દેખાય ઓગ આચ્છાદન રાખે-જહુ હાસ્ય ન કરે, નેંગન સરીરે રનાન ન કરે, (વા) રહે નહિ. પતિ અને પતિના બધુવર્ગમાં વૈર ન કરે. શુભિકા, ધૂતારી, કુટિની, જ્યાં ભાં રખડવાવાળી નીચજાતીની, દેહાધ્યાસી, માયાના કપટમાં રમવાયેલી અને

દુષ્ટ સ્વભાવવાળી, વ્યભિચારીણી, દેહાભિગાની મર્વિષ્ટ, શ્રીઓથી મી-
ત્રતા ન રાખે કારણ કે તેઓના સંસર્ગમાં સંસર્ગ દોષ પણ લાગે છે.
છેદ્રીઓને નિયમમાં રાખે. અસત્ વાણી ઓલે નહિ. બૂલ થઇ હોય
તે સ્વામિથી છાની રાખે નહિ. એવી શ્રી આ લોકમાં ઉત્તમ કિર્તિને
પામી પરલોકમાં ઉત્તમ ગતિને પામે છે.

શંખસ્મૃતિ બુઓ.

નાનુક્ત્વા પ્રહાન્નિર્ગચ્છેત નાનુક્તરીયા ન ત્વરિતં વ્રજેત્ ।
નપરપુરુષં ભાષેતાન્યત્ર વણિક્ પ્રવીજત વ્રજેજ્યઃ નનાભિ
દર્શયેત્ આગુલ્ફાદ્વાસઃ પરિદધ્યાત્ નસ્તનૌવિવૃત્તૌ કુર્યાત્
નહસેત્ પ્રાવૃતા ભર્તારંતદ્બંધુત્વાનદ્વિષ્યાત્ ॥ इति शंखस्मृतौ ॥

નગણિકા ધૂર્તાભિસારિણિ પ્રવ્રજિતા પ્રેક્ષણિકા માયા
મુલકુહકકારિકા ધુઃશિલાદિભિઃ સહૈકત્ર તિષ્ઠેત્ સંસર્ગેણહિ
ચારિત્રં દુષ્યતીતિ ॥ શંખ૦ ॥

વિદ્વાન કે માહાત્મન સદ્ગુરુ પાસે અર્થ વિચાર કરી લેવો
જોઇએ.

અર્થાત્ સર્વ રીતે સૌભાગ્યવતિ શ્રીઓને સ્વામિની આજ્ઞાએ
વસતવું જોઇએ—નીતિધર્મ સારો પાલન કરવો અને પવિત્ર અંતઃક-
રણથી ઇશ્વરસેવા ભક્તિ આદરી પોતાના આત્માનું કલ્યાણુ ઇચ્છવું.
ગિથ્યા સંસારવૃત્તિ જેમ ઓછી થાય અને વિપય વ્યાપાર જેમ કમી
થાય તેમ વસતવું.

શ્રીજ્ઞાં પતિદેવાનાં તચ્છુધૂયાનુકૂલતા इति० ॥

શ્રીઓને પતિ એજ દેવ છે અને તેમનીજ સુશ્રૂષા (સેવા)

અનુકૂળ છે. ૬૦

પણના લોભથી ધર્મ તત્ત્વનો વિનાશ કરનારી રંક પામર સ્ત્રીઓ પોતાની કુમારીકાઓને કુળવણીના સંબંધે વેદ સનાતન ધર્મથી ઉલટ વિચાર આપનાર શિક્ષકના હાથ નિચે કુળવે છે. પણ તેમણે યાદ રાખવું ઘટે છે કે, કુમલા હૃદયનાં છોકરાંના મનમાં એવા દુ-વિચારો ને બે ચાર વર્ષની કુળવણીમાં ને સંસ્કાર પૂર્વક જન્મ્યા. તો પછી એ છોકરીઓના વિચારો આપણા સનાતન ધર્મ વિચારોથી બ્રહ્મ થવાના એ નિશ્ચય જાણો. માટે કન્યાઓને શિક્ષણ આપતાં પહેલાં જ્યાં પોતાના વેદ સનાતન ધર્મ માર્ગની કુળવણી અપાતી હોય. ત્યાંજ શિક્ષણ લેવા જવા દેવી જોઈએ.

સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓને શિશ્ય (પાતિવ્રત્ય) પાળવું એ ઉત્ત-
મોત્તમ છે એટલું જ નહિ પણ પુત્ર પ્રાપ્તિ માત્ર વંશની વૃદ્ધિ રૂપે
છે અને દેહાધ્યાસમાં ગાનાપિતાના ઉદ્ધારરૂપ છે. જેથી પુત્ર પ્રાપ્તિ
પછી સંસાર વિષયાદી કમમાં જાહુ મરત જની અતિ પ્રજ્ઞની દરિ-
દ્રતા સહન કરવી નહિ. કારણ જાહુજ ખટપટ અને સંસારની ગિથ્યા
વૃદ્ધિમાં સુખ દુઃખ કષ્ટ આવી પડે છે. એટલુંજ નહિ પણ હરિસ્મ-
રણ, શ્રવણ, મનન અને સંતસમાગમ જનતો નથી. જેથી તે મૂઠ
અવસ્થામાં પોતાના પ્રાણ ત્યાગ કરે છે. માટે વિચીત્ર સંસાર બુદ્ધિ
રાખવી નહિ અને વિષયાંધ જનવું નહિ. શ્વાસકારોએ અમુક દિવસ
પુરૂષ અને સ્ત્રીઓને બ્રહ્મચર્ય પાળવાને સમજાવેલું છે તે પ્રમાણે વિ-
દ્વાન બ્રાહ્મણ, ગુરુ, આચાર્યથી સમજીને બ્રહ્મચર્ય પાળી ચાલવું જો-
ઈએ એમ અહસ્થાશ્રમ નીતિથી કરે.

તાસામાઘાશ્ર તદ્વસ્તુ નિન્દિતૈકાદશીતથા ॥ ત્રયોદ-
શીચિ શૈષાસ્તુ પ્રશસ્તા સ્ત્વત્ર રાત્રયઃ ॥ અમાવાસ્યાષ્ટમી

ચૈવ વૌર્ણમાસી ચતુર્દશી ॥ બ્રહ્મચારિ ભવેન્નિત્ય મન્યુતૌ
સ્નાતકો દિજઃ ॥ મનુ० ॥

દિગ્ગતિ પુરૂષ કે સ્ત્રીઓને ચતુર્થિ, એકાદશી, અમાવાસ્યા, અ-
ષ્ટમી, પૌર્ણમાસી, ચતુર્દશી આદિ જયંતી બ્રહ્મના દિવસો, ચત્તાદીક
દિવસો રતુકાલ આદી શુભાશુભ દિવસોમાં બ્રહ્મચર્ય રહેવા સના-
તનધર્મની મર્યાદા છે. બ્રહ્મસ્થાશ્રમમાં પણ ઋતુકાલે તુ યા માર્યા
બ્રહ્મચારિ પ્રહિ રતિઃ ॥ રતુકાલમાંજ ગમન કરવાવાળા પુરૂષો
બ્રહ્મસ્થાશ્રમમાં પણ “બ્રહ્મચારિ” ગણાય છે. વીગેરે.

આવા સુવિચારને ધારણ કરનારી પતીવ્રતા સ્ત્રી સંસારદ્રષ્ટિએ
શુભ સંસાર કરવાવાળી પોતાની સુવ્રાસીની જાળકીઓને પણ ઉત્તમ ધર્મ
શિખવે. કે જેથી અપકીર્તિ ન થાય. અને ધર્મ મર્યાદા સારી સચવાય.

વખતે વિધવા પુત્રી હોય વા પોતે વિધવા હોય તોપણ નિચેના
ધર્મ શ્રીગુરુ કૃપારૂપ સંતસગાગમમાં જાણી પવિત્ર આચરણવાળી રહે.

દિગ્ગતિ કુલની વિધવા બેનોને સમજવું ઘટે છે કે આ સંસાર
ગિર્યાજ છે. આ જ્ઞાનવ અવતાર મોક્ષ જ્ઞાનના હેતુરૂપ છે. અને
અત્યાર સુખીમાં મોત્સના આત્માના જ્ઞાનથી અજ્ઞાન રહેવા વડેજ આ
જન્મગણ્યાદીક દેહનો સંભવ થયો છે. જેથી આત્મજ્ઞાન તરફની પ્રીતી
વધારે રાખી પોતાના દેહશુદ્ધિ ધર્મને પાળી ઉત્તમ પ્રકારની નીતી
સદાચરણુતે કેલવી શુદ્ધ (પાતિવ્રત્ય) બ્રહ્મચર્ય સંભાળી વિવેક બુદ્ધિએ
યથા પ્રારબ્ધ સંસ્કારે દેહકાળ વ્યતિત કરવો જોઈએ.

વિધવા કબરીબન્ધો મતૂ બન્ધાય જાયતે ॥

શિરસી વપનં કાર્યં તસ્માદ્વિધવયા સદા ॥

વિધવા સ્ત્રીઓએ કળરીબંધન રાખવું નહિ જેથી બતાવું બંધન થાયછે, અને એટલાજ માટે શીસ્સુ મુંડન કાર્ય ધારણ કરવું જોઇએ—એ વિધવાના પરમ ધર્મ છે.

एकाहारः सदाकार्यो न द्वितीयः कदाचन ॥

पर्यकशायिनी नारी विधवा पातयेत्पतिम्. ॥

હમેશાં એકજ વખત જમવું જેવાર કદાપી પણ જમવું નહિ. પલંગ (ખાટકા) માં સુવું નહિ પલંગમાં સુઇ રહેનારી વિધવા સ્ત્રી પોતાના પતિને સ્વર્ગાદીકથી પાડે છે. માટે વિધવા સ્ત્રીએ પલંગ વર્જ્ય કરવો.

तस्माद्भुशयनं कार्यं पति सौख्य समिहया ॥

नैवांगो द्वर्तनं कार्यं तांबुलस्य च भक्षणम् ॥.

એટલા માટે વિધવા સ્ત્રીએ પોતાના પતિના સુખાર્થે પૃથ્વી ઉપર પથારી કરી સુવું અને શરીરે તેજ ગંધાદી પદાર્થ લગાડવા નહિ તેમ પાન પણ જમવું નહિ.

गंध द्रव्यस्य संभोगो नैव कार्यस्तथा क्वचित् ॥

श्वेत वस्त्रं सदाधार्य मन्यथा रौरवं ब्रजेत् . ॥

સુગંધી પદાર્થનું દ્વિબલિતિ વિધવા સ્ત્રીએ કદાપી સેવન કરવું નહિ. અને પતિના વિનાશ પછી જ્યારે અષ્ટા પ્રકારના મૈથુનનો પણ ત્યાગ

૧ સ્મરણ કિતનં કેલિઃ પ્રેક્ષણં શુદ્ધ માધનમ્ ॥ સંકલ્પો ધ્યવસાયઃ ક્રિયા નિષ્પત્તિ રેવચ્ચ ॥ યતઃક્રમેણ મદ્યાંગ પ્રવદન્તિ મનિષિનઃ ॥ વાચસ્પતૌ. ॥ સ્ત્રીણાં સ્મરણાદિષુ અષ્ટસુ । ચઢ્ઢાવો બ્રહ્મચર્યમ્. ॥

કરવાનો છે. ત્યારે પર પુરુષથી સંભોગ પણ શીરીતે થાય ?? માટે સંભોગાદી ઇચ્છા કદિ પણ કરવી નહિ. શ્વેત વસ્ત્ર પહેરવાં, અન્યથા વસ્ત્રને જે પેહેરે છે તેને તેવા બાવથી મોહ થતાં તે નરકને પામે છે.

ઉપવાસ વ્રતાદૌ તુ નિત્યં કાર્યં યથોદિતમ્ ॥

પત્યેવં નિયમૈર્યુક્તા કર્મ કુર્યાદનિન્દિતમ્. ॥

દ્વિગતિ વિધવા સ્ત્રીએ હમેશાં ઉપવાસ વ્રતાદી બહુ સારાં કરવાં. અને એવાજ પ્રકારના નિયમોનું સેવન કરી અનિન્દીત કર્મો કરવાં જોઈએ.

સ્નાત્વા શુક્લાંબરધરા જિતક્રોધા જિતેન્દ્રિયા ॥

ન કલક કુહકા સાધ્વી તન્દ્રાલસ્ય વિવર્જિતા ॥

સુનિર્મલા સુમાચારા નિત્યં સંપુજયેત્ હરિમ્. ॥

દ્વિગતિ વિધવા સ્ત્રીએ સ્નાન કરી શુક્લ (શ્વેત) વસ્ત્ર ધારણ કરવાં ક્રોધને છૂટી ઈન્દ્રિયોને નિયમમાં રાખી ક્રોધેશ કંકાશનો સર્વથા ત્યાગ કરી સાધુપણે વરતી આલમ્બ્ય તંદ્રાનો સર્વથા ત્યાગ કરવો અને નિર્મળ બુદ્ધિએ તથા શુભાચારથી નિત્ય પ્રતિ પરમાત્માનું પુજન કરી કૃતાર્થ થવું.

મુક્તિર્મિચ્છસિ ચેત્તાત વિષયાન્વિષ વસ્યજ ॥

ક્ષમાર્જવ દયાતૈષ સત્યં પીયુષ વન્દજ ॥

મુક્તિની ઇચ્છાવાળાને વિષય રૂપી વિષને સર્વથા ત્યાગ કરવો. અને ક્ષમા, આર્જવ, દયા, સંતોષ અને સત્યને આમૃતની માફક સેવવાની આજ્ઞા છે. હવે જ્યાં સુધી તે સ્ત્રી સૌભાગ્યવતિ હોય ત્યાં

સુધી પતિ આચાર્ય બ્રહ્મચાર્ય ધર્મ માન્ય કરીને ચાલે. અને તેમાં પણ વિષય વ્યાપારની શાન્તિરૂપ. 'બ્રહ્મચર્ય' પાળવાના દિવસો (શા-
સ્ત્રમાં જતાવ્યા પ્રમાણે) પાળે. અને પરપુરુષથી* દુષ્ટ વિચાર (વ્ય-
ભિચાર) ધારે નહિ, ત્યારે વિધવા સ્ત્રીઓને તો એથી પણ વિશેષ
આચાર પાળવો જોઈએ. કારણ વેદસનાતન સ્વધર્મની મર્યાદાએ
ધર્મ લક્ષરૂપ, પતિ તો માત્ર તેજ હતો કે જેની સાથે શાસ્ત્ર મર્યાદા
પૂર્વક. અસિદ્ધેવતા આદી દેવતાઓની સાનિધ્ય, ગુરૂ આચાર્ય અને
માતાના વૃદ્ધ પુરુષોની સાનિધ્ય. આ ધર્મ લગ્ન ક્રિયા થયેલી હતી.
જેથી તે પતિથીજ તેનું પાતીવ્રત્ય ગણાય છે. આ પાતીવ્રત્યધર્મ
સ્ત્રીનો છે. તેથી કદાપી પાપાંશે સ્વામિનો વિનાશ થાય તો પણ
પોતાના પાતીવ્રત્યને કદાપી પણ ધોક્કા આપવો નહિ. અને પરપુ-
રુષથી વ્યવહાર ઇચ્છી પોતાના પાતીવ્રત્યનો ત્યાગ કરવો નહિ. અને
સ્વતંત્રતા ધારવી નહિ. વિષયાંત્ર બુદ્ધિની કુટીર સ્ત્રીઓની ચિત્તવૃત્તિ
સદા વિષયોમાંજ અને પરપુરુષના મોહમાંજ રમે છે. એવી નીચ કુળની
બાળાઓને ધિક્કાર છે કે પોતે નર્કમાં પડે છે. અને પોતાના સ્વા-
મિને નર્કમાં નાખે છે. માતાપિતાને નીચું જોવાથી તેમની પણ અ-
ધોગતી કરે છે. અને અપયશરૂપી કાળજી ચોપડી આ ત્રૈલોક્યમાં
અધર્મ ગણાતાં અને નર્કનિવાસી થાય છે. (સુખોદ્ધસુધામાં પાતિ-
વ્રત્યધર્મનિબંધ વાંચો.)

પાગરબુદ્ધિની અને પાગરબુદ્ધિથી પણ નીચ સ્વભાવવાળી સ્ત્રી
સુવાસિની અવસ્થામાં કે વીધવા અવસ્થામાં પણ કુર્કમનો આદર કરે

૧ બ્રહ્મચર્ય પાળવાના દિવસોની હકીકત આગળ આવીગઈ છે.

છે. સ્વામિ કે જે ઇશ્વર વા ગુરુ સ્વરૂપ છે તેને વિશે પ્રેમ ભક્તિ, ગુરુસેવા ન ધારતાં અન્ય ભક્ત કહેવરાવનારા વિષયી પુરૂષોમાં ઇશ્વર સેવા ભક્તિનો ડાળ ધારણ કરે છે, તે જીવતાંજ નર્કમાં પડેલી છે એમ જાણો, કેમકે તેને મુક્તિ માર્ગનો યોગ પોતાની બુદ્ધિમાં સમજાયે નથી, એટલે તે દેહાધ્યાસી પાપીણીજ છે.

ઉચ્ચ કેળવણીને પામેલી સ્ત્રીઓ નિતિમાનજ હોતી જોઇએ. ધર્મ શાસ્ત્ર ઉપર અને વેદવેદાન્તના સત્ય નિશ્ચયને ધારણ કરવાવાળી હોવીજ જોઇએ. વ્યવહાર કરતે પણ વિષયાશક્ત દેહદ્રષ્ટીથી રહીતજ હોવી જોઇએ. પતિ અને ઇશ્વરની સેવામાં અનુકૂળ સ્વભાવવાળી તથા સંત સદ્ગુરુના સમાજગમાં ગંભીર પ્રિતીવાન હોવીજ જોઇએ. તેને જદલે આથી ઉચ્ચતા સ્વભાવવાળી હોય તો તે ઉચ્ચ કેળવણીને પામેલી નથી. પણ અધમ કેળવણીને પામેલી છે એમ જાણો. ઉચ્ચ કેળવણીમાં શાસ્ત્રાદીક મંથોનું સેવન કરવાને કાણે મના કરી છે ?? તેમ તેમને નીતીએ ચાલવાને કાણે મના કરેલી છે. ?? ઉચ્ચ કેળવણીના માન્યને પામેલી સ્ત્રીઓ પોતાના આત્માના કલ્યાણપુર્થે જ્યારે નીતિ ધર્મ પ્રેમ-પૂર્વક નવધા ભક્તિ કરે છે. ધ્રુવર્ણ કર્તેન વિષ્ણો સ્મરણં પાદસેવ-

૧

૨

૩

૪

નમઃ ॥ ધર્ચનં વેદનં દાસ્યં સરવ્ય માત્મનિવેદનમ્. ॥ આ ન-

૬

૬

૭

૮

૯

૫ પ્રકારની ભક્તિના અનુક્રમમાં પ્રવર્તે રહેનાર અધિકારીજનને અ-ભેદ રસયુક્ત પ્રભુમાં પ્રેમ બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થાય છે. અને તેથીજ અ-હનિષ્ઠ અહનિષ્ઠોત્તમ ગાહાત્મા સદ્ગુરુ સંત પુરૂષોના સમાગમમાં

૧ યા પતિ હરિભાવેન મજેન્દ્રીરિવ તત્પરા ॥ ઈત્યાદી.

આત્માના કલ્યાણાર્થે, વેદવેદાન્તના અર્થને ધારણ કરી જીવન્મુક્તતા અનુભવાય છે. આગ અક્ષનિષ્ઠ અક્ષત્રોત્રિય. સંતુના સમામગમાં રહી વિવેક વૈરાગ્યાદી મનોનિગ્રહ કે ધન્વિનિગ્રહ સાચવે નહિ. અને વિષયાંધ બુદ્ધિથી પુનર્લભ કરી, ખાતીવૃત્ત્ય સ્વધર્મ ત્યાગી, માનસિક વૃત્તિને જગાડી, કુલને લાજ લગાડી, આયુને ક્ષિયતા પમાડી, ભક્તિ જ્ઞાનને તરછોડી, પરંપરાના સનાતન ધર્મનું અપમાન કરી, માતા પિતાને લાંછન લગાડી, આત્માના જ્ઞાનથી વિમુખ રહી. સંસારમાં પ્રવર્તે તો તેણે આ દુનિયામાં આત્મજ્ઞાન અને મુક્તિના ધર્મ સુખાનુભવનો લાભ શીરીતે લીધો ગણાય ? ? તેનો વિચાર પોતાની આપેજ કરી લેવો જોઈએ.

આત્માનો કોઈ પતિ નથી. છતાં દેહ બુદ્ધિએ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે પતિ અંગીકાર કરીધો. (કેમકે સ્ત્રીની સ્વતંત્રતા શાસ્ત્રકારોએ માની નથી.) અને તે પણ સંસાર દ્વાર સાગર રૂપ ભાસ્યો. અર્થાત્ પતિનષ્ઠ થયો તો હવે વિષય વ્યાપાર ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે ડુબ્યો. તો કહો હવે પતિ કોણુ ? ? માત્ર આત્માજ-સારે અન્ય પુરૂષના દેહ વિલાસમાં સુખ માનનારી અધમ સ્ત્રી ઉંચ ફળનીકે ઉંચ ફળવણીને ખામેશી શીરીતે ગણાય. ? ? તેનો વિચાર પોતેજ કરીલ્યો.

(જે પવિત્ર જોતોને વાંચતાં આવડતું હોય તેમને હાલમાં “ ગુજરાતી ” પ્રેસથી પ્રસિદ્ધ થયેલા ચન્દ્રકાન્તના બે ભાગ છે. તે વાંચવા બલાગણુ કરવામાં આવે છે. તથા જોઓની ધર્મ ઉપર વિશેષ પિતિ અને સંતના ઉપર પરમ આસ્થા હોય તેમને હાસબોધનું ગુજરાતી ભાષાંતર વાંચવાને બલાગણુ છે.)

ઉંચ ફળવણીને તેજ ગણાય કે ધર્મશાસ્ત્ર ગણે. પુરાણ પાઠ

ભણે, ભગવતગીતા, ગુરુગીતા, શિવગીતા, ચંદીપાઠ આદી દેવ સા-
હિત્ય સેવાને માન્ય કરે. મણિરત્નમાળા આદી વિવેક વૈરાગ્યની વૃદ્ધિ
થાય તેમાં પુસ્તકો વાંચે. જેમાં નિતીની કેળવણી હોય. જેમાં સ્વા-
મીભક્તિ ગુરુભક્તિ હોય તથા જેમાં સંસાર વ્યવહાર વિષય વ્યા-
પારની શાન્તિ થાય. જેમાં પવિત્રતા સચવાય અને દેહ ધર્મથી સ-
હજિતિની સાથે પાતિશ્ચય સચવાય, એવા ધર્મચંચોનું શ્રવણ મનન
કરે તેને ઉચ્ચ કેળવણી કહેવામાં આવે છે. આવી ધાર્મિક ઉચ્ચ કેળ-
વણીથી રહીત, ઉચ્ચ કેળવણી ગણાતી નથી. સ્ત્રીઓને પણ ઉચ્ચ કે-
ળવણી આપવાને આજ્ઞા છે. પણ રાજ્યસાધા કે પરદેશીસાધા
રૂપી વ્યવહારની કેળવણી તે ઉચ્ચ કેળવણી ગણાય નહિ. કે ઉદરગિ-
મીત જેની કેળવણી તે ઉચ્ચ કેળવણી ગણાતી નથી. પણ ઈચ્છ કેળવણી-
માં તો સનાતનધર્મ, નીતી, સદાચરણ, સદ્ગુણોનો ભંડાર તથા
કર્મઉપાસના ભક્તિનો અને જ્ઞાનનો સમાવેશ થાય છે. એટલે સ્ત્રી-
ઓને ઉચ્ચ કેળવણી આપવાવાળા સ્વદેશાભિમાની હોંસીલા સજ્જ-
નોને ઘટે છે કે તેમણે પોતાના સનાતન ધર્મના આધારે પોતાની જાળા-
ઓને ધર્મ કેળવણી આપી ઉચ્ચ નિતિમાન, સદાચરણી વૈરાગ્યવાન અને
સદ્ગુણ સંપન્ન કરી ઇશ્વરભક્તિમાં આશ્રિત થાય તેમ કરવું. અને વૃત
નિયમ, તમ, દાન, પુન્ય, તીર્થ ક્ષેત્રાદીમાં પ્રવર્તે રાખી સંતસમાગમથી
જ્ઞાનવૃત્તિએ તેમના આત્માનું કલ્યાણુજ ઇચ્છવું. વિષયાકાર વૃત્તિમાં
પ્રૌઢ પાપબુદ્ધિ વાસના ઉત્પન્ન થાય તેવા બોધકના બોધો તેમના તરફ
પ્રસરે શ્રવા દેવા નહિ. તેમ યુવાન અને પરધર્મી પરપુરુષોમાં તેમનો સહ-
વાસ ધારવો નહિ. ધાર્મિક બોધદાતા વિદ્વાન આચાર્યો. બ્રાહ્મણો કે
બ્રાહ્મણાઓના સંગમાં પ્રવર્તે થતાં દેહાધ્યાસ બુદ્ધિ તુટે, વાસના ક્ષય

થાય, વૈરાગ્યની પરીપાઠી વધે. એવા વિચારોમાં તેજને યોગ્યતા પ્રિત્તિ ધારવી. એ સ્વદેશ વતસલ સ્વધર્માભિમાની સાક્ષરજનોની ફરજ છે.

સ્વદેશાભિમાનીનું કે સ્વધર્માભિમાનીનું ડાળ સખતાર અને સનાતન ધર્મની પરીપાઠી સાચવીએ છીએ એમ કહેનાર પુરૂષો ધણા છે. પણ નીતિ અને સદાચરણ ધર્મ વૃદ્ધિના કાર્યમાં ઉદારતા દર્શાવનાર ઉદાર પુરૂષો ધણા થોડા છે. પુત્રોના સમ પ્રસંગમાં કે મોટા મોટા ખીતાઓ એવાની હોંસમાં કે વ્યવહારના કોઈ પણ કાર્યમાં દબરો રૂપીઆ ઉપર પાણી ફેરવે છે. મિથ્યાની કિર્તિના મેદાઈમાં નીચે દગાયેલા શુષ્ક ઉદારતાવાન પુરૂષો જે ખરેખરી સત્યકિર્તિ મેળવવા ઇચ્છતા હોય. અને સ્વદેશનું હિત સાચવવા પ્રયત્ન કરતા હોય અને સ્વધર્મની વૃદ્ધિ જેવા ખતોલા હોય તે બાળકોને અને બાળકીઓને ધર્મ બુદ્ધિના વધારા રૂપ ઊંચ કેળવણી આપવા અથવા આવા સદ્ગોષ્ઠને પ્રસસવવા ઉદારતા ધારણ કરવી જોઈએ.

ભૂમિકા ખરાબ હોય, પાપાણુ વાળી હોય. તૃણ કાળટાદિકથી આચ્છાદિત હોય તો તેમાં અનાજ સારો રીતે પાકી શકતું નથી. તેમજ આ સ્ત્રીઓ છે. તે ધર્મ પુત્રોને ઉત્પન્ન કરનારી એક ભૂમિકા છે અને તે શુદ્ધ ન હોય તો પ્રત્યક્ષ શુદ્ધ થનારી નથી. જેથી સ્વદેશની પડતીનાં અને અધર્મ પ્રવર્તીનાં કે નાસ્તિકતાનાં કારણો બન્યાં છે અને જ્યાં સુધી તેઓની સંભાળ ધર્મ બુદ્ધિએ નહિ લેવાય. ત્યાં સુધી એવી નિચ સ્વભાવ વાળી સ્ત્રીઓમાં વર્ણશંકર પ્રજાની ઉત્પત્તિ થતાં, દેશની સ્થિતિ સુધરવાની પણ નથી એ નિશ્ચય જણાવજો અને દેશ આથી પણ અધમ સ્થિતીને પામશે-ત્યારે દેશનું બહુ ઇચ્છનાર

ધનવાનો વિધાવાનો અને મહાત્તાવાનોની શું ફરજ છે અને તે કેમ સંભાળાતી નથી ??

• બાળકોની કેળવણીનો આધાર માતા પિતા ઉપર છે. અને માતાપીતાની ફરજ છે કે તેમણે જેવું પોતાનું કલ્યાણ ઇચ્છવું તેવીજ રીતે પોતાના બાળકોનું પણ કલ્યાણ ઇચ્છવું.

સ્વદેશની પડતીમાં સ્વદેશ ઉપર આવતી આક્રુતો, રોગાદિકની ખીણ, અનાવૃષ્ટિ-આદિ દુઃખો-સ્વદેશમાંના ધનની હાની-દરીદ્રતા કંઠ-સતા તથા સ્વધર્મમાં નાશિતતા કેમ ઉત્પન્ન થાય છે ?? ભાઈઓ અને બેનો !!! જરા સુક્ષ્મ બુદ્ધિથી વિચાર કરો કે, એ સર્વ જીવાત્માઓનાં શાપ કર્મજ છે જેવાં કર્મ ખીજ રોપે છે તેવાં ઉમે છે. અધર્મ અનૃત અન્યાય અનિતી, પાપાયરણ, નિર્દયતા, અસાધુ સેવા, કુટિલતા, દંભ પાખંડ પ્રવર્તિને માન્યતા, લોભી અસંતોષીજનોની સુશ્રુતા, અને વ્યભિચાર બુદ્ધિમાં દેહમહતા, જેમ જેમ વૃદ્ધિ પામે. તેમ તેમ તેનાં ફળ તેજ કે, એવા રોગોથી પીડીત સ્થિતીએ અનેક પ્રકારના દુઃખદ કાળ અગ્નિમાં જીવાત્મા જાપલાય છે. માટે જનગૃહ યદનિ જુઓ કે, આ જુલ કોની અને કેવી રીતે છે ??

એવા અનેક સ્વધર્મ નિરત બુદ્ધિના વિચારોથી આ માધ્યમીક સ્થિતીની પવિત્ર સ્ત્રીઓ સંસાર કરતાં નીતિ અને સ્વધર્મ વહે, પોતાના આત્માનું કલ્યાણ ઇચ્છે.

સતિ સ્ત્રીઓનાં ચરીત્ર ભાગવત મહાભારત આદિમાં ધણું લખેલાં છે અને શાસ્ત્રો પીઝેરે જ્યાં બોધનોજ સંકાર છે પછી આ લેખ વિષ્ટવેશજ છે છતાં અજ્ઞાનતાના વિધ્વંસ રૂપ આ સુવિચાર ધાર્મિક સ્ત્રીઓને અનૃત તુલ્ય લાગે છે. વિષય બુદ્ધિનો પરિહાર કર-

આર્ય આ ભારતવર્ષના બુદ્ધિ પ્રદેશમાં બહુ જોઈ 'માહાત્મા' થઈ ગયા. અને બહુએક થતા ચાલે છે અને તેઓ હમેશાં આવા પરમાર્થ ઉપકાર રૂપ. અને મનુષ્ય કર્તવ્યની સાદૃશ્યતા રૂપ બોધવૃષ્ટિ વરસાવતા ચાલે છે. પણ તેમાં જેઓના સંસ્કાર ઉંચા અને ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ વાળા હોય છે તેવા સંસ્કારી જીવાત્માઓનેજ આ બોધ લાગે છે એટલે સર્વજ્ઞ આ બોધ વૃષ્ટિના યોગ્ય અધિકારી છે. એમ તો કહી શકાયજ નહીં. છતાં વૃષ્ટિમાંથી જે ખપતું પાણી ભરી લે છે. તે અન્ય દિવસોમાં સુખથી અપરી તૃપ્તિની શાન્તિ પામે છે.

પાર્તવૃક્ષ ધર્મની અંતીમ ભૂમિકા તેજ સતિત્વને દર્શાવે છે. અને વિષય બુદ્ધિની વ્યવહારિક સ્થિતિ પામરત્વને પગાડે છે. નિર્લજ્જતા ખડો કરે છે. જન્મ મર્ણના ત્રાસને સમજાવે છે અને અયોગ્ય અધર્મો ચરણની પામ વાસનાએ નીચ યોનીને પગાડે છે તે એવા પુનર્લ-ભાદી દુરાચારમાં માત્ર વિષય વાસનાનો ભોગજ છે કે અન્ય કંઈ ?? પર પુરુષોમાં રહેલો દુરાચાર યોગ. કોને સુખ કર્તા હશે ??

સુવાસીની નિંદીત પામર જીવોની વિષય વાસના ભોગ બુદ્ધિને શત્રુનાર ધિકાર છે. અને આવા દુઃખરૂપ-કલેશરૂપ, ભયરૂપ, મિથ્યા પ્રપંચરૂપ, રાગદેશરૂપ, સ્વમત્ત, મિથ્યાભોગના સંસારની મોહ દ્રષ્ટિને કાણુ અંધ બુદ્ધિની શ્રી સાચોગાની વ્યવહારમાં આરૂઢ રહેશે ?? જ્યારે સુવાસીનીને પણ આવા નિચ સ્વભાવે તિરસ્કાર પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યારે

૧. વડોદરાવાસી શ્રી નૃસિંહાચાર્ય સદ્પુરુષ તરફથી " ગાગિ-નીબૂપણ " આદી શ્રી સદ્ગોષ્ઠને માટે કેટલાએક લેખો પ્રસિદ્ધ થયા છે. તે પણ શ્રીઓને વાંચવા યોગ્ય છે. કેમકે તેમાં સતિ ચરીત્ર આવે છે અને તેથી પામરત્વનો વિલય થકનો સંભવ છે.

વિધવા સ્ત્રીઓ એવા વિદ્યા મુત્રના સુધારામાં રાખે તો તેમના નિર્લજ્જ અને નારિતકતા ભરેલા કાળામુખ સામું વિવેકી પુરુષોત્તો કદાપી પ-
ણુ-જોતા નથી. જળી ગએલા સંસાર રૂપીવનમાં શીતળછાયાનો આ-
નંદ લેનાર હતભાગી જેવી જડતા અને અજ્ઞાન વૃત્તિ કોની ?? પછી
જાલે તે ઝાઢી ઝાઢી વાતો કરે કે ધનવાન હોય કે ભણે વિદ્યાવાન હોય,
પણુ આવી પાપીણી વીધવા સ્ત્રી અને તેના મોહમાં પ્રસાયેલા જગલાઓ
ધનની ઇચ્છાએ કે વિષય તૃષ્ણાની ઇચ્છાએ, હાથે કરીને દેખતા
અશુભાં યુર્વરહં દુઃખ આંજી આંધળા થાય. તો પછી તેઓના અંધા-
પાને મટાડવાની કોને ગરજ છે ??

ગર્ભહત્યા કરે-પાપને છુપાવવાનો પ્રયત્ન કરે-વળી પવિત્ર કે
વિદ્વાન કહેવરાવવા હોંસ રાખે-પણુ આવી દુરાચારી સ્ત્રીઓ જ્યારે
આ ભૂમિકામાં ઊત્પન્ન થઈ કુલને અને સનાતન ધર્મને લાંછન લગા-
દી જોડી. તે દીવસથી આ ગુર્જર ભૂમીકાને માથે દુઃખનો છેડો રહ્યો
નથી. વ્યભિચારી અને વિષય લાલસાના કાગડા સમાન માંસ સુંથના-
રા અને શ્વાનસમાન પછવાડે રખડનારા, અને દુઃકૃત સત્તાના અભિમાની
પરધર્મી રાજસી તામસી વૃત્તિના દેહ વિકાસો જનોએ સ્ત્રીની સ્વતંત્રતા
ખડીકરી અને આવાં આવાં ક્ષુદ્ર કારણુ જતાવી દ્વિજાતિ પ્રજામાં પુ-
નર્લગ્નરૂપ નાતરણ કરવાનો રીવાજ કાઢ્યો. નહિતો દ્વિજાતિ પ્રજામાં
આવો અનાચાર થવાનો સંભવ નહોતો.

ધર્મથી બ્રહ્મ થયા શિવાય આપણે નિર્માલ્ય થવાના નહોતા અને
પરતંત્રતા વેઠનાર નહોતા-તે વેદસનાતન ધર્મની મર્યાદા તોડ્યાં આ-
પણુ ભોકાજ હાથે કરીને આગળ પડ્યા-હાથે કરીને ધરજતાવી ધર-
ની લાજ ખોધ. અને સનાતન મર્યાદા તોડી હવે દુઃખ-પરતંત્રતા

ભવક્રોશ. કેમજ છુટશે ?? પુનર્લગ્નાદીક કરાવવા પ્રવર્તે છે. પણ
જાળકીઓને જાળપણથીજ ધર્મ શિક્ષણ અને સુદાયાર, નીતી, સ-
ત્યવાણી અકોષ જીનેન્દ્રિયત્વ અને સતીવર્તન ઇશ્વરસેવા ગુરુભક્તિ
અને પરમવૈરાગ્ય સાધનો સમજાવવા પ્રયત્ન આદર્યો હતો, તથા સ્વ-
ભક્તિનું અભિમાન, સ્વદેશનું અભિમાન, અને સ્વધર્માભિમાન સાચવ્યું
હતો તે અત્યારની સ્થીતી આ આર્યભૂમીકાના જાળકોની અને જા-
ળકીઓની થાત નહિ-મર્યાદા તો જીલકુટ્ટ હુજીજ, હવે આશામાં
નિરાશાજ હરહર ! ! ! શિવશિવ ! ! !

આવી દેશની પડતીની સ્થીતીના વિચારથી સ્ત્રીઓના પાતિવ્રત્ય
ધર્મમાં વિશેષ વૃદ્ધિ થાય. જોના પ્રત્યનની શુભેચ્છાવાન તે મધ્યમ
અધિકારી સ્ત્રી છે-અને તે હમેશાં દેશાન્નતિ ધર્મેન્નતિ જાળવે છે.

લખવા બેસીએ તો આજકાલની જગડી ગએલી પ્રજાની સ્થી-
તીનો લેખ થાય-પણ આપણે તો ધર્મજ્ઞાન ભક્તિની વૃદ્ધિનુંજ કામ
છે. જ્યાં તેઓ કયે માર્ગે સુધરીને ધર્મશુદ્ધિના સત્ય વિચાર ઉપર
આવે એમજ કરવું આપણને યોગ્ય છે.

સુધારો-સુધારો-એવી-સન્નેપાત દશામાંની સ્વપ્નની બુમે
સુધારકલાધરો ગજવે છે તો ઠીક-પણ સુધારો તે શાનો ?? સુધારો
તે શરીરના જાણ વ્યવહારનો કે ? ? જોડે આર્યદ્વિજ્ઞતિ જાણાઓને
સપાટ ઉપર ચઢાવી કેવલ પાતિવ્રત્ય ધર્મથી સપાટ કરવાનો કે શું ??
તેમ પોલકાને પરીધાન કરાવી સદાયરણ નીતી માર્ગમાં પરીહાર પ-
માડવાને કે શું ? ? અન્ય પુરુષોથી “ ગુડમોર્નિંગસર ” કરાવી. પાતિ
વ્રત્ય (શિયળ) ખંડન કરાવવાને કે શું ? ? શાસ્ત્ર સ્મૃતિપુરાણ અને અ-
નુભવિ મહાત્માઓના બોધના પુસ્તકોનો ત્યાગ કરાવી સનાતન નીતી

ધર્મથી ત્યાગી કરાવવાને કે શું ?? સુગંધીદાર પુષ્પનાદારમાં વશિકરણ ૩૫ પુનર્લભની શુભાએ ચઢાવી વિષય વ્યાપારની ધાંણીમાં ધસે-ડી આત્મમાર્ગનું જિજ્ઞાસન કરી જન્મ મર્ણના ભવપાશમાં સડાવવાને કે શું ?? શું આ સુધારો કે કુધારો !!! વિષવાઓ ગભં હત્યાદીક કરતી હોય તો સનાતનધર્મ માર્ગની મર્યાદાએ બાળપણથી દોદો-એ-દોદો સમજાય કે સત્ય શું છે ?? સુધારો તે ધર્મ નીતી સદાચરણ અને પરીત્ર સદ્ગુણોની બાળતમાં સુધારો કરવાનો છે-અને તે કરવાને કેમ આગળ વધતા નથી ?? શાને સંતાયા સંતાયા ધર્મથી કે બો-ધકજનોથી ડરે છો !!! આવા સ્વધર્મ વૃદ્ધિના કાર્યને ઉદ્ધારતાથી આશ્રય આપો કે એના સરળ ઉપાયો સ્વદેશમાં ચાલુ કરવામાં આવે. અને દ્વિજ્નતિ વર્ગના સર્વ આગેવાનોને આશ્રય ૩૫ થાઓ કે યથાર્થ ધર્મ જ્ઞાનશિક્ષાના બંદોબસ્તથી ધર્મની વૃદ્ધિ જાતી જાતીમાં પ્રકાશમાન થાય —એમ કરશો તો તમારી સુધારાની બરાબર રહેણી કહેણી સમાન થશે. અને સ્વર્ગાદીકલોક પર્યંત તમારી સુકિર્તિનો વાવટો પણ જીડશે-દ્વિજ્નતિ બંધુઓથી નીચીજ્નતિના લોકોની રહેણી કહેણી દ્વિજ્નતિ એમાં બાલવીછે. અને અન્ય દેશ કે જ્યાં સ્ત્રીઓના દેહધર્મોજ આગેછે-અર્થાત્ જ્યાં વેદસનાતનધર્મ મર્યાદા પગાતી નથી. તે દેશની સ્ત્રીઓની પેડે આર્ય બાળાઓને કલંક ૩૫ નફર નિર્લજ્જ મર્યાદા શીખવી સ્વતંત્રતા આપવા ધારો છો. પણ તે યથાર્થ નથી તે પામર સ્ત્રીઓ તો સમજે કે સ્વતંત્રતા સુખકર્તા છે પણ બુદ્ધિની અયોગ્યતાએ આર્ય સુભાષિત સ્ત્રીઓ સમજતી નથી કે આવી પોતાની ધર્મબુદ્ધિને-આગરને-કુલને-અને અને પોતાની સાદૃશ્યતાને કાળો ઝાઘ લગાડનાર આ સ્ત્રીઓને મળતી સ્વતંત્રતા સ્ત્રીઓને શોભે તેમ નથી. કેમકે ભૂમિકા બગડશે-અને

પતિની આશ્વતોડી સ્વતંત્ર વરતશે તો વર્ણુશંકર પ્રજ્ઞની જીવિતિમાં હીંદનો (વિનાશ) પરાજય સ્થેનમાં થશે । । ત્યારે અધમવિચારની સ્ત્રીઓને આ સ્વતંત્રતા જે સુખરૂપ લાગતી હતી તે ધાર્મિક બુદ્ધિની સુદ્ધગવિચારવાન સ્ત્રીઓને કેવી નિયમાં નિય લાગશે તેનો વિચાર તેવી પતીત સ્ત્રીઓજ કરી શકનાર છે । । । સુધારો તો કરવો પણ આવો શરીર વ્યવહારને જગલા જેવો જતાવવાને નહિ પણ અંતર ઇન્દ્રિયો અને મનબુદ્ધિના વિચારો અને ધર્મનીતિનો સુધારો કરવાનો હતો. અને તે તો ક્યાંય સંતાયો કે પતો પણ લાગતો નથી.

ધણી પુર્ણ ઉપજે છે કે, હવે કંઈ કંઈ આર્ય જાળાઓ પોતાના વેદ સનાતન સ્વધર્મની મર્યાદા રૂપી કલ્પવૃક્ષને ઉછેરવા લાગી છે તેને નીતીનાં અમૃતજળ પાય છે. સત્યરૂપી ખાતર સીંચે છે શિયળ (પાતી વૃત્ત) રૂપી સંરક્ષણ ઇચ્છે છે. અને વેદ શાસ્ત્ર પુરાણ આદિ માહાત્માઓનાં બોધક સ્તવનોમાં ઇશ્વરસેવા ગુરુસેવા સંતસેવા રૂપી ફળની ઇચ્છા પણ રાખે છે—પણ ધન્ય છે !! એવી પતીત બેનોને । । । કે પોતાની, પોતાના કુટુંબની, પોતાના માતૃપિતાની, અને અંતે સ્વદેશની તથા સ્વધર્મની સ્વયંજ્યોતિ મર્યાદા પ્રસરવે. અમે જોઈએ જોયા ઇચ્છીએ છીએ.

ધર્મનું સહજ જળ પ્રાપ્ત થાય નહિ. નીતિનો માર્ગ હાથ લાગે નહીં સદાચરણની સીડી જડે નહિ. સત્યની ગતી થાય નહી. પરોપકાર ઉદારતા ખીસે નહિ. વિવેક સુગંધી પ્રસરે નહિ. વૈરાગ્ય ઔપધી સેવાય નહિ. મનોનિમ્મલ ઈંદ્રીયનિમ્મલ સજ્જનતા સમ્પ્રાપ્ત નહિ. ત્યાં સુધી આ મરમત્રેમ ભક્તિનો વિયોગ આ આર્ય જાળાઓને રહેવાનો છે એમ નિશ્ચય જાણીએ—

ગાલ્લડોળની દેહ વિલાસી ભક્તિના ભાગકામાં કાયર પતિઓ ભ-
ડકયા-અલ્પચર્ચદિન વિષયના વિલાસી નિર્બળ અને પાખંડી ભક્તો મુ-
છામત થયા-ધર્મદિન મૂઢમતિવાન આશ્રયદાતા-કૃપિણુતાની ચમકમાં
ચમક્યા-તાળીઓના તડાકામાં જેડોળ અંધ પશુવત પુરૂષો ગુણીકાવત
નાચવા લાગ્યા-અને વૈખરી ધોષમાં નિતિબાધ વિખરાયાં, હુંટાયાં-
શુદ્ધસાત્ત વિનાનાં થયાં-સદાચરણભાષ સનાતન ધર્મ ધર મુ-
કીને નાકા-સેતાયા-ધુપાયા-દોષના કુંગરા તુટી પડ્યા-વિષયવાસના-
ના હિમમાં ભક્તિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય સાહિત્યો દટાયાં- નદીના તટ ઉપર
ઉભા ઉભા તમાસા જેતા નિષ્કામી અહરથોને તો હાસ્યનો કંઈ પારજ
નહિ. પરમાત્મા ઘટઘટ વ્યાપી સાંભળતો નહોતો કે સાંભળતો નથી??
તે બુમાબુમ તે જરાડે જરાડા !!! શ્રવણ મનન અને નિદીપ્યાસન ક્યાં
ગુમ થયાં !!! તેનો પતો પણ લાગતો નથી. ધારણા દેવીએ લક્ષ કિસ્તો
તોડ્યો હવે પોલ ભાષ પોલ !!! પોલા દેખ કે પેઠ જાઓ.

અહો ગુર્જરીદેવી !!! હાર પામીશ કે શું ?? સનાતન ધર્મ મ-
ર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરો મોહ નિદ્રા ધુતારાને આધીન થઇ પડી. તારી લ-
ક્ષ્મી સખી રિસાઈ પુઠ ફેરવી કુંગુસના બારણે બંધાઇ-તારી સત્તા
ભગનોએ વિદેશીના ઘરમાં નિવાસ કરીધો-તારી ઉદારતા સખીએ ધ-
ર્મને ગાયે ઝટ વાળી મિથ્યા આડંબર કીર્તિના કાંગરે ચિતા ખડકી-
તારી ધૈર્યના સખી હથિઆર છોડી કપટી શત્રુને શણું પડી-તારી ખવિ-
ત્રતાએ કંઈપેની મીત્રતામાં નિર્લજ્જતા મહણુ કરી દુશમનોને દરવાજા ઉઘા-
ડી આપ્યા-તારી ભક્તિ-પ્રાધાન્યતાએ વિલાયતી ચકચકતા કાગળનાં
હથિઆર બાંધી ચતુરને ચમકાવી, બુમાબુમ કરાવી. પણ ધાડ પાછી
વાળી નહિ. તારી સુધારકવૃત્તિના આજ પંપાળ ખેલમાં દેહીજનોની

આંખે તિમીર બસાયાં. રરતા ઉધાડા પડ્યા, સ્ત્રીઓ ખલાસ થવા લાગી. ભાગોળો ભાગી. ચોટે અને ચોરે હાયહાય !!! અને ત્રાસ ત્રાસના બેરી વાગ્યા !!! આખરે શત્રુઓની જીતજીત્યાં, હવે નિરાશ કે કેમ ??

ગમેતેમ થયું અને ગમેતેમ થાયો. પણ ખુંદથી જગડી તે હોજ બજે સુધરે નહિ. એમ થયું તો હવે ઈશ્વરચ્છા.

વૈરભાવે નહિ, દેહદ્રષ્ટિએ નહિ, લોભવૃત્તિએ નહિ, પાપવાસનાએ નહિ, આદી કાંઈપણ ઇચ્છાએ નહિ, પણ અંતરદગ્ધ થતાં પવિત્ર ગુર્જર માતેશ્વરીની આ દશા !!! આ જોઈ દગ્ધ થતાં બાળકો રૂદ્ધન કરતાં. અશ્રુપાત થતી સ્થાતીએ હવે. પાણી ગયાં પછી પાણ બાંધવા માટે છે કે હવેનું જતું પાણી જો કંઈ અટકે તો ?? અને નવી વાડીનાં નવીન ઝાડમાં કાંઈ લીલાશ વ્યાપેતો.

ખળડદાર મનસુબારે, ખાંડાની ધારે ચઢવું છે;
હિમત હથિયાર બાંધીરે, સત્યની લડાઈએ લઢવું છે.
એમ સમજી ધરતો અશ્નિ જોલવવાને માટે આ બોધરૂપી પર્જન્ય વરસે, અને જગતી, જગતી, દગ્ધ થતી, આ ગુર્જરભૂમિકાની બાળાઓ કાંઈક અંશે શાન્તિ પામે તો.

उद्यमं खलु कर्तव्यो निर्धनेन विशेषतः ॥

॥ कलियुगनां चिन्ह ॥

निर्विर्या पृथिवी निरौषधिरसा निचामहत्वंगता,
भूपाला निजधर्म कर्म रहिता धिप्राःकुमार्गेरताः
भार्या भर्तु विरोधिनी पररता पुत्रं पिता द्वेशिणो,
हाकष्टं खलु वर्त्तते कलियुगे धन्या मृताग्नेनराः ॥

કલિયુગ પ્રસરશે ત્યારે આ પૃથ્વી નિર્વીર્યવાન થશે. ઔપધીર સહીન થશે. અને નિથળનો મહત્ત્વજ્ઞાને પામશે. નૃપતિઓ પોતાના ક્ષાત્ર ધર્મ કર્મથી રહિત થશે. બ્રાહ્મણો પોતાના સનાતન ધર્મથી વિરક્ત નાસ્તિક બુદ્ધિના કુમાર્ગને વિશે પ્રીતિવાળા થશે. સ્ત્રીઓ સ્વામિ ભક્તિ પવિત્રતાનો ત્યાગ કરી પાતિવ્રત્યને લાંછનરૂપ પરપુરૂષને વિશે પ્રીતિવાન થશે. પુત્ર અને પીતાને સદ્દેશ રહેશે. એવા કલિયુગમાં અતિકષ્ટ ભોગવી જીવવું તેના કરતાં મરવું વધારે સારું છે.—

કરી તો જોવું પછી પછગાડે પડેલા કળી “યા પુરૂષાર્થ જીવ લખને નાહું છે-છતાં ત્રિશ્યાની “મમતા” પણ જો કામને જગાડે તો-!!! નહિંતો પ્રારબ્ધ ખુણે પેરીને તો રોશે !!! હશે-જેમ થાય તેમ ખરું.—

હવે દ્વિજાતિ કુલની અધિકારી બેનો !!! જંગો-તમારો સનાતન પાતિવ્રત્ય ધર્મ તમે સાચવતાં ચાલો. સ્વામિનો હૃદયર સ્વરૂપ માનો છો. નીતીને ધારણ કરો છો. સદાચરણને સેવો છો. સત્યની મર્યાદા સાચવો છો. મનોનિમ્મલ ગ્રહમાં વસો છો. ઇન્દ્રિયનિમ્મલ દ્વારે સુખશાન્તિ સંભાળો છો. કર્મના ડંડાથી કામદોષાદિ કુતરાંને હટાવો છો. ઉપાસના ભક્તિના પ્રભાવથી અવિદ્યા અંધારાને ત્યાગો છો. શીલ અહમ્મય (પાતિવ્રત્ય) થી નિર્ભય વસો છો. અહમ્મય સદ્ગુણોના સમાગમથી અવિચાર સ્વભાવને જીતી આગર રહો.!!! હવે તમારે વધારે જાગૃતી માત્ર સંતના બોધનીજ છે. જોટલે તમારે પાસ્તે વધારે શુ ?? જાગૃત રહેજો !! અભેદ ધરમાં નિવાસ કરજો !! અખંડ આત્મતા સંભાળજો-અનિર્વાચ્ય પદમાં વસજો-અને સદ્ગુરુ પરમાત્માને એક અંજર અમર અદ્વિતીય જાણી પરમ ઉદારતાનું સેવન કરજો—

ધર્મની ધ્વજનીએ સત્રોવાસો કરજો.—અને અંતરંગ ભક્તિમાં આત્મા પરમાત્માના જ્ઞાનને ભણી પ્રેમપ્રવાસી થજો.

અધિકારી બેનો !!! હોય ધાર્મિક કેશવજીનો ઉપક્રમ અને ઉપસંહાર માન્ય કરી આ પરમ પ્રેમબોધ શિક્ષાને હૃદયમાં સ્વીકૃત કરી અભ્યાસને અનુભવજો—એટલે આનંદ આનંદ-દેવાનંદ.

અધિકારી બેનો !!! પણ સંભાળજો, ઘરમાં દેવ લાગ્યો છે. એક પિતા કહે છે અને બીજો પતિ કહે છે વળી ત્રીજો માંમા અને ચોથો ઠાકા કહે છે. પણ પુરૂષનો તેનો તેજ છે છતાં કેવી ભુક્ષ યાય છે કે એકજ પરબ્રહ્મ પરમાત્માને વ્યાપક ભણ્યા શિવાય આ દેવ જો-લાવાનો નથી. પણ બેનો !!! તમે જો અધિકારી સ્વભાવ વાળાં હો તો તમારા પરમાત્માને તમારા અંતર હૃદયમાં શુભ ચૈતન્ય સ્વરૂપે જ-ણો કે જોને તમે અજ્ઞાન ભાવથીજ જીવ વા દાસ કહો છો, પણ આ અજ્ઞાન કાઢવાનો સમય છતાં જો રહિજશે તો પુનઃજન્મ મળ્યું નો ભ્રમ થશે, માટે ભગૃત થજો. !!

અધિકારી બેનો !!! વૃષ્ટિકાળ આવી પોહોચ્યો આજસુ અને મહાંધત્વે સુતેલા પુરૂષોને આ વૃષ્ટિકાળ આગળથી સુચવે છે કે જે પકવવાની ઇચ્છા હોય તે પકવો, પણ જોજો તપાસજો—કોદરાનું—વાવેતર કરવા કરતાં ધર્મી આદિ ઉત્તમ અનાજનું વાવેતર થવાયો.

આ બોધ વૃષ્ટિપરજન્ય એવો છે કે, વસ્ત્ર પલાળશે, ઠંડ પાડશે, થથરાવશે, અને બીંદુઓનો ઉપરાઉપરી માર મારશે. છતાં પણ ખાઈ-હઠશે નહિ—નિર્બળ પુરૂષો વિશેષ અને ગાજવીજ સાથેની વૃષ્ટિથી વખતે વરસાદને ગાજો પણ દેવા લાગશે. છતાં યાદરાખજો કે તૃપ્તિકા-ળમાં આ વૃષ્ટિનાં જળ અમૃત તુલ્યજ છે. સ્વાર્થિને દુઃખરૂપ દેખાતાં

જળ હજારો મણુ અનાજ ઉત્પન્ન કરવા સામર્થ્યવાન છે. તે વાત જુલો જવાની નથી. માટે અધિકારી બેનો !!! આબ્યા અવસરે, ટાંકાં ભરી લેવા પાછીપાની માં કરો. અને કુવેથી ખીચી પીત્તના પરીશ્રમ કરતાં આ અનાયાસે અને અનુષ્ઠાણે વરસતો વરસાદ શું ફળદાય છે તે તપાસો. ધધર કૃપાએ વખતસરજ આવી પોહોચ્યો છે એમ પ્રેમથીજ અંગીકાર કરો. !!!

અધિકારી બેનો, !! હવેનો હેલી થામ. પણ તમારે પાછા હઠવાનું નથી, અને સુવિચાર સાગરની ગરળી ગરાલ લેહેરીમાં રમત કરો. જુઓ આ બોધ દૃષ્ટિનો દેખાવ.

રાજ ગરબી.

આદિ સ્મરણુ શ્રી ગણપતિ દેવા, પ્રેમે લાગો પાયજી;
સદ્ગુરુ ખુદ પતિ, સાક્ષી, વિભુ, શુક શનકાદિક ગાય.

સન્નમન બેનોજી. ટેક.

પ્રભુ કૃપાએ ચોરાસી^૧ ટળીઆ, મળતાં માનવ દેહજી;

દુર્લભ વેદાધિકારી દિગ્ગતિ, ભવસાગર જન જેહ. સન્નમન. ૧

જન્મ જન્મનાં સુકૃત જાણો, ઉત્તમ વૈભવ ભોગજી;

શાને માટે આ જન્મ કૃતારથ, આરંભો ખુદિ સંયોગ. સન્નમન. ૨

અવિદ્યા અંધારે જીવ દસાયા, જ્ઞાન ગમે^૨ છે મુક્તિજી;

વેદ શાસ્ત્ર સ્મૃતિ પુરાણાભાષા, લત્તાતુલ્યની યુક્તિ. સન્નમન. ૩

ચાર^૩ ખાણમાં ચોરાસી લક્ષનો, રહેજ વિચાર ગણાતાંજી;

૧ ચોરાસી લાખ થોનીના અવતાર. ૨. ક્ષત્રેજ્ઞાનાષ્ટમુક્તિઃ જ્ઞાન ભણ્યાશિષ્યાય મુક્ત નથી. ૩. શ્વેદન, અંદન, ઉદ્ધીન અને જરાયુ.

જ્ઞાન દિપક કર ચહે મનુષ્યને, સંતસમાગમ થાતાં. સન્નન. ૪
 મુક્તિની પ્રાપ્તિના પુરુષાર્થે, પ્રભુ કૃપાને ધારીશ;
 અનેક જન્મનાં તપવ્રત સ્ત્રીઅળ, દાન દયાને વિસ્તારી. સન્નન. ૫
 યોગ્યજ મળીયો બ્રાહ્મણ ક્ષત્રીને વૈશ્ય તણો અવતારશ;
 નરનારીને ભક્તિજ્ઞાનનો, જીવણે અધિકર. સન્નન. ૬
 વેદાધિકારે અતિ વખણાતાં, ધારો જ્ઞાનનો ભાવશ;
 સદ્ગુરુ સંત શરણમાં સેવા, સ્વો ભોધામૃત દહાવ. મુક્તિજન. ૭
 ગુરુ ઇન્દ્ર એક અભેદરૂપે, પ્રભુ કરણમાં પમાયશ;
 સાનમાં સમજે જન કોઈ શાણા, પોતામાં પોતે પરખાય. સન્નન. ૮
 જ્ઞાન માર્ગની રીતી જણાવે, ગુરુ કરણના કોપશ;
 અવિદ્યા તમમાં સ્વયં પ્રકાસે, ટાળે મર્ણનો શોષ. સન્નન. ૯
 હુગતા જન કર ચઢ્યું નાવડું, અધાને નેત્ર જેમ જણાશ;

૧. વેદ મર્યાદા એવી છે કે સદ્ગુરુ બ્રહ્મનિષ્ઠ અને બ્રહ્મ
 શ્રોત્રિય સ્વભાવવાળા, બ્રહ્મવેત્તા સંત છે કે જેઓ અમૃત આત્માના
 જ્ઞાનને જ જાણે છે. ૨. જે પરમાત્મા સર્વ વ્યાપક છે તે પરમા-
 ત્માને તેવા સદ્ગુરુ ગાકારાજ પોતાના આત્મા સ્વરૂપે જોળખાવે છે.
 એટલે હું દેહ નથી પણ હું આત્મા છું એવો વારંવાર અને અનેક
 મુક્તિએ દ્રઢ નિશ્ચય થતાં દેહાદીકતું જ્ઞાન છુટે છે અને જન્મ મર્ણ-
 નો તાપ યુગ્મય છે.

- જીવાત્માને એમ સદ્ગુરુ સેવા, બુદ્ધિ^૧ પ્રેરકને પ્રમાણે. સન્નન. ૧૦
 પુણ્યોદયમાં દર્શન થાતાં, બોધનો માર્ગ જણાવીશ;
- કીટબ્રમરવત્ તદ્દરૂપ જીવશિવ, મુક્તાનુભવ પ્રસસવીત સન્નન. ૧૧
 ધન ધન સદ્ગુરુ સંત સમાગમ, ધન ધન દ્વિજ્ઞતિ દેહશ;
- ધન ધન મુમુક્ષુ થાય કૃતારથ, શર્ણુ પડ્યા જન જોડ. સન્નન. ૧૨
 ગુરુનો બોધ અમૃતના કુંભો, કલ્પ વૃક્ષની છાયશ;
- ત્રિવિધ^૩ તપ્ત અધિકારી આત્મા, ધરણે ફરી ફરી રહાય. સન્નન. ૧૩
 નિઃશંક સેવામાં મુક્તિ પ્રસાદી, ભક્તિ દયા ને દિનતાશ;
- સદ્બોધ સાગરે સ્નાનવિચારે, (તે) સ્વાનંદ અનુભવ લેતા. સન્નન. ૧૪
 શર્ણુ પડ્યા જે ભક્ત સન્નન જીવ, અધિકારી મુમુક્ષુ ગણાયેશ;
- જીવાસુ શિષ્ય નામે સેવા સજતાં, મુક્તાનુભવ સમજાયે. સન્નન. ૧૫
 ગનુષ્ય ધર્મમાં કર્મભક્તિને, (સદ્) ગુણ શુભાચાર ધરતાંશ;
- તપ વ્રત દાન યમાદિ^૪ શમાદિ^૫, સાધન પુરણ કરતાં. સન્નન. ૧૬

૧. આયત્રી મંત્રના અર્થમાં તે પરમાત્માને બુદ્ધિના પ્રેરક સ્વરૂપે વેદ સમજાવે છે. ૨. કીટબ્રમરન્યાયે આ જીવાત્મા પરમાત્મા સ્વસ્વરૂપને પામે છે. ૩. આધીવ્યાધિ અને ઉપાધિ. ૪. યમાદિ અષ્ટાંગ યોગ. (યગ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન અને સમાધી.) ૫. શમાદી પદસંપતિ, (શમ, દમ, ઉપસતિ તિતિક્ષા. શ્રદ્ધા, સમાધાન) વિશેષ ખુલાસો સ્વાનંદ બ્રહ્મ-વિલાસ ધાવ્યમાળાના ઉત્તરાર્ધમાં જુઓ.

ઉદ્ધાર જાણે તે સદ્ગુરુ સેવે, અમૃત આગ્યો દાવજી;

સદ્ગુરુ કૃપામાં જોષ જણાયે, તે જાણીએજો દહાવ. સન્નન. ૧૭

પ્રભાતમાં ઉઠી સૌથી પહેલાં, સ્મરિયે મણેશ્વર નામજી;

વડીલને^૧ વંદન કરી પ્રેમે, આરંભો દેહ શુદ્ધિ કામ. સન્નન. ૧૮

સ્નાન સંધ્યાને દેવ પુજનો, આદરો અવિચલ યોગજી;

શક્તિ,^૨ સુર, હરી હર, ગણેશગાં ધારો અભેદ યોગ. સન્નન. ૧૯

અંગ^૩ અંગીલાવ બિન ન જાણો, કાર્ય કારણ એક તારજી;

અ, ડ, મ, નાદ, બિંદુમાં જણાતાં, ગિંદુઆદી ઉચ્ચકાર. સન્નન. ૨૦

વિશ્વ વિરાટ તૈજસ ને પ્રાણમાં, ઇશ્વર તે સ્વાનંદજી;

અનુક્રમે જીવ શિવપદ પામે, અંતે મુક્ત બ્રહ્માનંદ. સન્નન. ૨૧

૧. સ્વામિ, સાસુ, સસરા, જેઠ આદી વડીલ પુરૂષો.

૨. આ પાંચ પદરૂપે પાંચ બ્રહ્મ સ્વરૂપમાં અભેદ સ્વરૂપ પરમાત્માજી છે. એમ શાસ્ત્રસિદ્ધાંત છે. વેદસનાતન ધર્મની કુલ મર્યાદા પૂર્વક આમાંથી કોઈ પણ નામના આગ્રહની બક્તિ કરવી નહિં.

અધુનીક જે પંથમતાદીક ચાલે છે તે સનાતન ધર્મના અંશ માત્ર છે. માટે આપણે તો સમાન ધર્મ માનવો. ૩. અંગ એટલે ભાગ

અને અંગી એટલે જે એકમાંથી જુદા જુદા ભાગ ગણાય તે એટલે અ, ડ, મ નાદ તે અંગ છે અને બિંદુ અંગી છે એમ શાસ્ત્ર વર્ણવે છે. ૪. ત્રણ પ્રકારના જીવ-વિશ્વ-તૈજસ અને પ્રાણ-અને ચોથો

(તૂર્થ) ઇશ્વર અને જીવ શિવ (ઇશ્વર) ના ત્યાગે અંતે મુક્ત—

- રમે પાત્ર પોતાના સ્વરૂપથી, અભેદ જાણી ભોગજી;
 પશ્ચિર કુંભ જળ સખીથી હાસ્યે, દ્રષ્ટિ અખંડ ઘટ યોગ. સજ્જન. ૨૨
- રશ્મિદ બ્રહ્મ પરબ્રહ્મ સંગથી, સગુણ નિર્ગુણ ભેદજી;
 મૂર્તિ અમૂર્તિમાં પોતે પ્રકાશ્યા, આરાધો ઇષ્ટ વિવેક. સજ્જન. ૨૩
- હરતાં હરતાં હરિગુણ ગાધએ, બેઠે ઉઠે ગુરૂ નામજી;
 સ્તોત્ર પાઠ પુજા નિત્ય સેવી, રમે સ્વરૂપે આઠે તારા. સજ્જન. ૨૪
- શિશ્યજી સાચવી દૃઢ નિશ્ચયને, તજે ન બ્રાન્તિ ભાવેજી;
 સત્ય ઉચર્યા સ્હેજ સરળતા, નિતિ ને ધર્મ નિભાવ. સજ્જન. ૨૫
- પુણ્ય પાતિવ્રત્ય પત્રીતતાને, સેવો શિરના સાટેજી;
 ઊદારતા અવની પ્રસારવો, અક્રોધ સેવો શાન્તિ ગાટે. સજ્જન. ૨૬
- મિથ્યા દેહનો અહંકાર ત્યાગી, ગમતાનો ત્યાગો મોહ ગાધોજી;
 ધનગદ, યૌવનગર્વ તજીને, પ્રેમના પંથે સુખે મહાત્રો. સજ્જન. ૨૭
- દયા ધરી નિર્દયતા હઠાવો, ક્ષમાથી શત્રુતા ટાળોજી;
 ધીરજથી સુખ દુઃખ ઉગ્રડો, સદ્ગુરૂ સન્મુખ ન્યાજો. સજ્જન. ૨૮
- દુરાચારથી દૂરજ વસતાં, સદાચારને સેવીજી;
 દુર્વાસનાને ગુરૂગમે ટાળી, સ્વાનંદ પ્રાપ્તિ લેવી. સજ્જન ૨૯

૧. ખાણી ગરી લાવનાર શ્રી માયા ઉપરના બેઝને છુટું મુકી સ-
 ખીથી હાસ્ય કરતી જોતી તપાસતી હસતિ ચાલે છે. પણ દ્રષ્ટિ જોડામાં
 છે એમ ૨. સ્વાનંદ બ્રહ્મવિલાસ કાવ્યમાળા પૂર્વાર્ધ શુભો.

ઉત્તમ દેહનાં ઉત્તમ કર્મો, ધર્મ નિતિ જ્ઞાન પામેછું;
 ગુરુગુરુ ભક્તિતાં ગુરુરૂપ થાશે, જન્મ માર્ગ ભય પામે. સંજ્ઞન. ૩૦
 અતિ પ્રજ્ઞ મંદ બુદ્ધિ દરિદ્રી, મોહિક અંધ પ્રપંચીછું;
 એક પુત્ર કુલદિપક હોય તો, જિહ્વાર જાણે સેવાસંચી. સંજ્ઞન. ૩૧
 ૨પુત્ર પ્રજ્ઞથી, ધનથી, તનથી, નથી કર્મના યોગેછું;
 ન ત્યાગે અમૃત પદ પામે, અભેદ જ્ઞાન એક જોગ. સંજ્ઞન. ૩૨
 પ્રાપ્તિ અપ્રાપ્તિમાં ધારે સગાનતા, દેહના નાશે વિનાશીછું;
 જ્ઞાને અસંતોષ ઉત્તમમાં બંધન, આશામાં થાઓ નિરાશ. સંજ્ઞન. ૩૩
 વિશ્વ વૈરાગ્યે જ્ઞાન ના શોભે, નાકવિના મુખ રૂપછું;

૧. હજારો તારા પ્રકાશ કરતા નથી પણ એક ચંદ્રમાનો જિદ્ધ હોય તો અંધકાર નાશ પામે છે તેમ અતિપ્રજ્ઞથી નહિ પણ એક પુત્ર જ્ઞાની કુલદિપક હોયતો કુલનો જિહ્વાર કરનાર છે. ૨. નકર્મણા ન પ્રજયા ધનેન ત્યાગેનૈકે અમૃતત્વ માનશુઃ ॥ કૈષલ્યોપનિષત્ ॥ શ્રોતસ્માર્ત કર્મથી નહિ—જાડુ પુત્રાદિથી નહિ, દેવ અને માનુષ્ય ધનથી પણ નહિ—માત્ર ત્યાગ કર્મથી પણ નહિ. પણ એક અમૃતત્વ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ થીજ અવિનાશી સ્વરૂપ જાણી મુક્ત થાય છે. “શ્રદ્ધામક્તિ ધ્યાન યોગાદવેદિ” શ્રદ્ધા ભક્તિ અને ધ્યાનયોગથી બ્રહ્મસ્વરૂપને જાણો. ૩. અંધકાર. ૪. ભગવત ગીતામાં પણ અભ્યાસ અને વૈરાગ્ય એ મુખ્ય સાધન માન્યાં છે—સર્વ આસ્થાનો પરિત્યાગ અર્થાત્ દેહાદિક મિથ્યા પદાર્થમાં મુખ બુદ્ધિને ત્યાગ તે વૈરાગ્ય છે. અથવા સંસાર આશક્તિથી મનને નિર્વાસન કરવું તે વૈરાગ્ય છે.

વેદવિના જેમ વાણીપ્રલાપો, 'ભક્તિવિષ્ણુ મુક્ત સ્વરૂપ.' સંજ્ઞન. ૩૪

૧. મોક્ષ કારણ ત્ત્વમશ્વં ભક્તિ રેવગરીયસી ॥ સ્વસ્વરૂપા-
નુંસંધાનં ભક્તિ રિત્વિભીધીયતે ॥ પં ॥ જીવાત્માને મોક્ષ સ્વરૂપ
એટલે સ્વસ્વરૂપ પરમાત્મા તત્ત્વનું જ્ઞાન જાણવાની મહત્ સામગ્રી તે માત્ર
આ "ભક્તિ" જ છે. એજ પરાદષ્ટા છે. એટલાજ માટે સ્વસ્વરૂપનું
અનુસંધાન કરનારી "ભક્તિ" એમ કહેવાય છે. સ્વસ્વરૂપાનુભવ-
ની પ્રાપ્તિ તેજ ભક્તિનું સત્ય સ્વરૂપ છે. પોતાનું જીવત્વ ટાળવું અને
સ્વસ્વરૂપ બ્રહ્મસ્વરૂપ જાણવું એને સ્વરૂપાવસ્થા કહેવાય છે. આ
જીવત્વબુદ્ધિ ટાળવાને કર્મ ઉપાસના એટલે ઈપંચાપતન સ્વસ્વરૂ-
પમાં અભેદતા અને ઈકારના સ્વરૂપનું વદશાસ્ત્રાદીકથાં યથાર્થ જ્ઞાન
અને તેનું સર્વ વ્યાપક સ્વરૂપ સિદ્ધ કરવાને બુદ્ધિમાંના મળ અને
વ્યક્તિય દોષોની શંતિને અર્થે દુર્ગુણોનો અહંમતતાની સાથે ત્યાગ-
અનુભવ ચતુષ્ટયનું જ્ઞાન-અને શમાદી સાધન સંપન્નતા-યમાદિ
શુદ્ધિપ્રયોગ-પ્રાપ્ત કરી બુદ્ધિની નિર્મળતા નિર્મમતા પ્રાપ્ત કરી-જન્મતનું
સત્યત્વ અને દાસબુદ્ધિ ભુક્તિ જથી. એવી સ્થિતિને પરમ ઉપાસના
અથવા ગાનસિક વૃત્તિની સ્થીરતાને ઉપાસના કહે છે. ગુરુ શાસ્ત્રો
વિનાત્યંતં ગંભીરં બ્રહ્મવેત્તિકઃ ॥ ગુરુ અને શાસ્ત્રવિના આ મં-
ભીર (ગુપ્ત) એવા બ્રહ્મ સ્વરૂપને કાણ જાણે છે. ?? અર્થાત્ સદ્ગુરુ
જીવન્મુક્ત સંતપુરૂષોના સમાગમમાં પોતાના બ્રહ્મ સ્વરૂપને જાણવા
વાળા હોય તેજ વેદશાસ્ત્ર પુરાણાદિકના આશ્રયે સ્વસ્વરૂપાવસ્થાથી
ભક્તિ કે જેને મુક્તિ કહે છે તેને જાણે છે. એનું નામ ખરી ભક્તિ
છે-નામ વાચક એકથી સ્મરણ ભક્તિનો ખાલાડેળ-ગુરુ અને શાસ્ત્ર
વિના સ્વસ્વરૂપાનુસંધાન કરી શકતો નથી. એમ ઉપરના ક્ષરણથી
સમજાશે.

માતાપીતા ઇશ્વરની નીંદા, સંતનિંદા તેમ જાણોછ;

અવતારણુ નાવ ત્યાગ કરીને, શું શુભેચ્છા પ્રજ્ઞાણો. સજ્જન. ૩૫

કલ્પતરૂનો વિનાશ કરીને, ક્ષુધાશાન્તિ કેમ પામેછ;

ચંચા તણને અંધગની મૃગ. તજણામાં તપા શું વિરામે. સજ્જન. ૩૬

સત્ય હિતેચ્છુ સંતસમાગમ, સત્ય હિતેચ્છુ વેદસારછ;

સત્ય હિતવંદન ગુરુ ચરણે, ધન્ય માનવ અવતાર. સજ્જન. ૩૭

હર્ષ શોક દુઃખાદી તજજો, રાગદ્વેશ નિર્મૂલછ;

દેહના સાચો તો પુત્ર પતિ કેમ !! આત્માને અનુકુલ. સજ્જન. ૩૮

દિનદિન ભક્તિનો પ્રભાવ વધતાં, સદ્ગુરુ દર્શન પામેછ;

સંતસમાગમ બોધ સંવામાં આત્માનુભવે વિશ્વમે. સજ્જન. ૩૯

સર્વ જીવાત્મામાં ઐક્ય સરખું, અનંતરૂપે વિલસેછ;

એક સૂર્યમાં અનંતકિરણ એમ ઇશ્વરમાં જીવ તલસે. સજ્જન. ૪૦

૨મેધમાળામાં અનંત છુંદ જેમ, જળ અભેદ રૂપ એકછ;

૧. एक एवाहि भूतात्मा भूते भूते व्यवस्थितः ॥ एक-

धा बहुधा चैव द्रश्यते जल चन्द्रवत् ॥ अमृत बिंदु उ० ॥

સ્વગત સજ્જતીય વિજ્ઞતીય ભેદ રહીત સ્થાવર જંગમાદિનો આત્મા

તત્ત્વ તત્ત્વ ભૂત શરીરે. (ભૂત=અતુર્વિધ શરીર) પ્રાપ્ત છે. તે સ્વયં-

પ્રકાશચિદાનંદ આત્મા એક પ્રકારનો છતાં અનેક શરીરાદિ પ્રકારે

બહુ નામ રૂપથી જાણે છે—જેમ અનેક પાત્રમાં એકજ પ્રકારનું જળ

પૂર્ણ ભરે છે. ચંદ્ર અનેક પાત્ર ધરાવે અનેક રૂપે જાણે છે પણ

વાસ્તવિક એકજ છે તેમ—

ઇશ્વરમાં એમ અનંત જીવાત્મા, સમ રૂપ એકાનેક. સંજ્ઞન. ૪૧
 પયમાં ધૃત જેમ અમૃત નિવાર્યું, કાષ્ઠમાં વન્નિહ વિલાસેજી;
 રેતિમાં જળ જેમ રસગંધ વ્યાપે(એમ)સ્વયં પ્રકાશ પ્રકાશે. સંજ્ઞન. ૪૨
 બુદ્ધિનો સાક્ષી બુદ્ધિ નિવંતા, બુદ્ધિ પ્રકાશક દેવજી;
 નિરાકાર વિભુ અંતર્યામિ. સદ્ગુરુ જાણી કરો સેવ. સંજ્ઞન. ૪૩
 રક્ષણ સત્યને દેહ જડાત્મક, મીથ્યા સ્વપ્ન દેખાવજી;
 સર્પ ન જાણે તો દોરી દેખે, એમ આત્માનો સ્વભાવ. સંજ્ઞન. ૪૪
 ધન્દજી આ જગતની દ્રષ્ટિ, નાટક જેલ રચાયોજી;
 આશાની જીવની અદૃષ્ટ મતિમાં, જુકો તે સાચો મનાયો. સંજ્ઞન. ૪૫
 નાશવાનને નિશ્ચય માની, અવિનાશીને વિસાધોજી;

૧. ઘૃતમિવ પયસિ નિગૂઢં ભૂતે ભૂતેચ વસતિ વિજ્ઞા-
 નમ્ ॥ શ્રુતેઃ ॥ અથવા પુષ્પ મધ્યે યથા ગંધં પયો મધ્યે યથા
 ઘૃતમ્ ॥ તિલમધ્યે યથા તૈલ-પાષાણેષ્વિવ કાંચનમ્ ॥ શ્રુતેઃ ॥
 જેમ પુષ્પમાં ગંધ-તથા દુધ મધ્યે ઘૃત-તથા તત્ત્વ મધ્યે તેલ તથા
 પાષાણમાં જેમ કાંચન છે તેમ આ શરીરમાં વા જગતમાં આ-
 ત્મા પરમાત્મા છે.

૨. અર્ધશ્લોકેન વક્ષ્યામિ ચતુક્તં ગ્રંથ કોટિભિઃ ॥
 બ્રહ્મ સત્યં જગન્મિથ્યા જીવો બ્રહ્મૈવ નાપરઃ ॥ આ અર્ધ શ્લોક
 વડે કોટી ગ્રંથોનો સાર છે કે બ્રહ્મ સત્ય છે અને જગત મિથ્યા છે
 અને જીવજી બ્રહ્મ છે એથી પરે કાંઈ નથી.

ગુરુ સદ્ગોષ્ઠિ ભગૃત થાતાં, મિથ્યા પ્રપન્થ આપે હાથો સન્નન. ૪૬
 વ્યોમ વ્યાપકતા સદ્ગુરુ વચને, આત્મા નિશ્ચય જ્ઞાણી;
 બ્રાન્ત ભવાબ્ધિ જાળ ચેષ્ટામાં, આત્મ દ્રષ્ટા છાનો. સન્નન. ૪૭
 સંપૂર્ણ સત્તોમાં પ્રભુ પ્રકાશ્યા, મિથ્યા રમત રાગ દિસેછ;
 ગાનાપમાન સુકિર્તિ અપકિર્તિ, સ્વપ્ન વિચાર અતિશે. સન્નન. ૪૮
 આત્મામાં મિથ્યા ભવ બ્રાન્તિ, લાગે ન કાળનો બાધછ;
 'હું તું તે આપ' પોને સર્વમાં, અખંડ અદ્વૈત અગાધ. સન્નન. ૪૯
 નરનારી ભગ દેહ કલ્પના, મિથ્યા દ્રષ્ટિની બ્રાન્તછ;
 વર્ણજાતિ ધર્મો પુર્યષ્ટક, જાણીને થાને શાન્ત. સન્નન. ૫૦
 આત્મામાં આ દેહની બ્રાન્તિ, જેવી વ્યોમે નિલતાછ;
 સુવર્ણમાં^૨ અલંકાર ભ્રમણતા, પુષ્પમાં જેમ ગંધતા. સન્નન. ૫૧

૧. તદેવ નિષ્કલં બ્રહ્મ નિર્વિકલ્પં નિરંજનમ્ ॥ તદ્
 બ્રહ્માહમિતિજ્ઞાત્વા બ્રહ્મ સંપદ્યતે ધ્રુવમ્ ॥ શ્રુઃ તેજ નિર્વિકલ્પ
 અને નિરંજન બ્રહ્મ છે. અને તેજ બ્રહ્મ હું હું એમ જાણી બ્ર-
 હ્મને પામે છે બ્રહ્મ વેદ બ્રહ્મૈવમવતિ બ્રહ્મને જાણનારો બ્રહ્મજ
 થાય છે. ઇત્યાદી.

૨. ગ્રંથ મધ્યસ્ય મેધાવી જ્ઞાન વિજ્ઞાન તત્પરઃ ॥ પલા-
 લમિવ ધાન્યાર્થિ ત્વજેત્ત્રગ્રંથ મશેષતઃ ॥ અમૃતર્ચિદુ. ॥ વેદ-
 શાસ્ત્રદિક ગ્રંથોના અભ્યાસમાં થએલી કૃત બુદ્ધિથી થએલું વા-
 ચ્યાર્થ અને લક્ષ્યાર્થ શબ્દબ્રહ્મનું સાક્ષાત્કાર જ્ઞાન જાણી ગ્રં-
 થનો ભાગ કરે. જેમ (ચોખા) ધાન્યનો અર્થિ પરાણમાંથી ધાન્ય ધા-
 ન્ય કાઢીલક પરાણનો ભાગ કરે તેમ.

નિરોગી દેખે શુદ્ધ સ્ફટિકને, રોગી દેખે છે પીતલ;

જ્ઞાની^૧ જાણે છે સૂર્ય આત્મા, અજ્ઞાની દેહ પ્રતીત. સંજ્ઞન. ૫૨
જીવન્-મુક્ત ગત પામી નિશ્ચે, ગુરૂને કરીએ પ્રણામ;

(હવે) દેહ જાનિત જાણે ત્યાં લગ, સત્ય વિચારોને આમ. સંજ્ઞન. ૫૩
અધિકારીનો^૨ અગ્નિ દેવ છે, મુનિનો હૃદયે ધારેલ.

પાગરના દેવ પ્રતિમા, મધ્યે, જ્ઞાની સર્વાત્મા વિચારો. સંજ્ઞન. ૫૪
અધિકારી^૩ જન સાધુને સેવે, પામર નિધા ઉચારેલ;

સત્ય સમજવાનું ત્યાગી અધજીવ, પોતે પોતાને વિસારે. સંજ્ઞન. ૫૫
દેહાગિમાની જીવ સર્વમાં જાણે, દેહાધ્યાસનો પાસલ;

નિય જુદિનાં પાગર જીવડાં, આપે થાય વિનાશ. સંજ્ઞન. ૫૬

૧. ગવામનેકવર્ણાનાં ક્ષીરસ્યાપ્યેકવર્ણતા ॥ ક્ષીરવત્
પશ્યતે જ્ઞાનં લિંગીનસ્તુ ગવાંયથા ॥ અમૃત. ॥ અનેક વર્ણની-
ગાયો (કાળી, ઘોળી, સતિ, વીંગેરે) છતાં તેમાં જેમ એકજ પ્રકારનું
દૂધ છે એજ પ્રકારે અનેક રંગનાં શરીર છે. છતાં જ્ઞાન રૂપી પર-
માત્મા તે એકજ છે.

૨. અગ્નિર્દેવો દ્વિજાતીનાં મુનિનાંદિ દૈવતમ્ ॥ પ્રતિમા સ્વ-
રૂપબુદ્ધિનાં સર્વત્ર વિદિતાત્મનામ્ ॥ જિ. મુ. ॥ દિગ્ગતિ પુર-
ષોનો દેવ અગ્નિ છે અને મુનિજનોનો દેવ હૃદયમાં છે. અલ્પ બુ-
દ્ધિવાન પામરોનો દેવ પ્રતિમામાં છે અને આત્મજ્ઞાનીનો દેવ સર્વત્ર
વ્યાપક છે. નસુર્લં દેવરાજસ્ય નસુર્લં ચક્રવર્તિનઃ ॥ ચત્સુર્લં
ષીતરાગસ્ય જ્ઞાનનિષ્ઠસ્યયોગિનઃ ॥ ઇતિ ॥

કૃપણ થું જાણે હાતાર બુદ્ધિ, અજ્ઞાની થું જાણે સંતત્ત્વ;
 નિંદક થું જાણે ભક્ત સન્નયનને, પાપીનો આવે એમ અંત. સન્નયન. ૫૭
 લાભ મુકીને અલાભને સેવે, આવે પશુનો અવતારજ;
 અન તૃણ લાગી મહે જમ સુરભિ, જિખર કરવામાં સાર. સન્નયન. ૫૮
 અંડાળ તરીયા તેતો ગુરુભક્તિ, જિતમ હુખ્યા નિંદ્યા મળમાંજ;
 'સારમાહી થઈ હંસ પીઓ મય, ગુરુજ્ઞાન એક પળમાં. સન્નયન. ૫૯
 પાર ના આવે ધોધ સાગરનો, અમૃતનો ના હોય અણાવીજ;
 'ગુરુ સેવા સુવિચાર દાતાજન, લેને સુખે પૂર્ણ લાવ. સન્નયન. ૬૦
 માનવ જનમાં અમૃત આનંદ, સંત સદ્ગુરુ દરસોજ;
 પુરણાનંદ ગુરુ ભક્તિ જ્ઞાનથી, ચિંતામણીને પરસો. સન્નયન. ૬૧

૧. હંસો યથા ક્ષીરમિવાંબુમક્ષ હંસને દુધ પાણી એ-
 કડું કરી મુક્યું હોય તો હંસની જાત તે છે કે તેમાંથી દુધ દુધ
 પી લે છે અને પાણી પડી રહેવા દે છે. તેમ સારમાહી ભક્ત ગદા-
 ત્મા પુરુષોના આગળ દેહ અને આત્માનું જ્ઞાન ભેળું કરીને મુકીએ
 પણ તેમાંથી દુધની પેડે આત્માનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લે છે. અને
 દેહાદિક મિથ્યા પ્રકાર્યને મુકી દે છે—એમ આત્માનું સ્વરૂપ સંગ-
 વાને એક લવ સત્સંગની જરૂર છે. પણ ગુરુસેવા ગુરુકૃપા પ્રાપ્ત થાય
 ત્યારેજ થાય છે, સપ્ત સાગર પર્યંતં તીર્થ સ્નાનાદિકૈઃ ફલમ્ ॥
 ગુરોરંધ્રિજલંબિન્વું સહસ્રાંશેન વુલંભમ્ ॥ સપ્ત સાગરના સ્નાના-
 દિકના તિર્થનું ફલ જે છે તે સદ્ગુરુના અરણ્ય કમળ તિર્થનું ગિંદુ

માત્ર જલ માન્ય કરી લેવાના સહસ્રાંશે પણ નહિં અર્થાત્ સદ્ગુરૂ
અર્ચીતીર્થના ખીંદુ આગળ સપ્ત સાગરના તીર્થનું ફળ સહસ્રાંશ માત્ર
પણ નથી. ધ્યાન મૂલંગુરો મૂર્તિઃ પૂજામૂલંગુરોઃ પદમ્ભ ॥ મંત્ર
મૂલંગુરોર્વાક્યં મોક્ષ મૂલંગુરોઃ કૃપા ॥ ગુરૂ મૂર્તિનું ધ્યાન તેજ
ધ્યાનનું મુળ છે અર્થાત્ તેજ ધ્યાન છે. ગુરૂના ચર્ણાખિંદની પુખ્ત
તેજ પુખ્ત મુળ અર્થાત્ સત્ય પુખ્ત છે. ગુરૂના મુખથી પ્રાપ્ત થયે
શું વાક્ય તેજ મંત્રનું મુળ અથવા સત્યમંત્ર (તારક) છે. અને ગુરૂ
કૃપા તેજ મેક્ષનું મુળ અર્થાત્ તેજ મુક્તિ છે. યત્પૂર્ણાનંદૈકબોધ
સ્તદ્બ્રહ્માહમસ્મીતિ કૃતકૃત્યો ભવતિ કૃતકૃત્યો ભવતિ ॥ આ
પુર્ણાનંદ સ્વરૂપ પરમાત્માનું સ્વરૂપ “ અહં બ્રહ્માસ્મિ ” આગાહા
વાક્યના અનુસારે પોતાના સ્વસ્વરૂપને જાણી કૃત કૃત્ય થાય છે. કૃત
કૃત્ય થાય છે. ધર્મી ॥ વેદ ॥

ૐ ૐ ૐ ॥ ૐ તત્સત્ બ્રહ્માર્પણમ્ ॥

શ્રીમત્પરંબ્રહ્મ ગુરું વદામિ । શ્રીમત્પાંબ્રહ્મ ગુરું મજામિ ॥
શ્રીમત્પરં બ્રહ્મ ગુરું સ્મરામિ । શ્રીમત્પરં બ્રહ્મગુરું નમામિ ॥
બ્રહ્માનંદં પરમ સુખદં કેવલં જ્ઞાન મૂર્તિ
દ્વંદ્વાતીતં ગગન સદ્રશં તત્ત્વામસ્યાદિ લક્ષ્યં ॥
एकं नित्यं विमल मवलं सर्वधिःसाक्षि भूतं
भावातीतं त्रिगुण रहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥ ૧ ॥

ૐ ૐ ૐ ॥

ૐ તત્સત્ બ્રહ્માર્પણમ્

ૐ

સનાતન ધર્મ વિચાર.

- ૧ હમેશાં અસત્યવાણીનો ત્યાગ કરી સત્ય બોલવાની ટેવ રાખવી.
- ૨ અહિંસા પરમધર્મ છે. એમ જાણી સર્વ જીવાત્મા ઉપર ક્રયા રાખવી.
- ૩ મિથ્યા વસ્તુની સ્વાર્થ યુધ્ધએ ક્રોધને વશ ન થતાં ક્ષમા કરવી.
- ૪ મધમાંસાદિ તામસી રાક્ષસી આહારનો સર્વથા ત્યાગ કરવો.
- ૫ ધનનો, યૌવનનો, અને વિદ્યાનો મદ રાખનાર તે પાપીય જીવ છે.
- ૬ વ્યભિચારના વિલયરૂપ-“ પાતિવ્રત્ય ” એ સ્ત્રીઓનું પરમ તપ છે.
- ૭ કુસંગનો ત્યાગ થતાં મોક્ષનું પરમ દાર આ સત્સંગ છે.
- ૮ બ્રહ્મનિષ્ઠ બ્રહ્મશ્રોત્રિય વેદવેત્તા સંતસદ્ગુરુનેજ શરણુ રહેવું.
- ૯ શ્રવણ, મનન, અને મિદિધ્યાસન એ ભક્તિની પરાકાષ્ટા છે.
- ૧૦ જીવયુધ્ધનો વિલય કરવા નિત્યકર્મ-ઉપાસના એ શ્રેષ્ઠ સાધન છે.
- ૧૧ મુમુક્ષુ, યાત્રી, કે ભક્ત સજ્જનોનું સુવ્રક્ષણ માત્ર ઊદારતાજ છે.
- ૧૨ વેદશાસ્ત્રોમાં અને સદ્ગુરના વચનમાં વિશ્વાસ રાખનાર તે અધિકારી છે.
- ૧૩ સર્વના અંતરમાં રહેલા ગુપ્ત પરમાત્માના તત્વને જાણનાર તે વિદ્વાન છે.
- ૧૪ સર્વદાનોમાં “ વિદ્યાદાન ” એ ઉત્તમ જીવીતદાન છે.
- ૧૫ ધનની તૃષ્ણાનો અને વિષય વાસનાનો ત્યાગ કરનાર તેજ ત્યાગી છે.
- ૧૬ દેહનામાન્યને વિશે નિરાભિમાનતા ધારણકરનાર તેજ મહત્ત્વપુરૂષ છે.

- ૧૭ સર્વ સંસારના મિથ્યામુખને વિષ્ટા તુલ્ય સગળનાર પરમ વૈરાગી છે.
 ૧૮ ત્રણેકાલમાં મીથ્યા અધ્યાસરૂપ જગતને વિસરનાર તે જ્ઞાની છે.
 ૧૯ સનાતનધર્મની નિતિએ અને સદાયરણે ચત્રાવનાર તે હિતૈ-
 ષિમીત્ર છે.
 ૨૦ દ્રશ્ય દોષદ્રષ્ટિનો ત્યાગ કરી ચૈતન્ય આત્મ સ્વરૂપે વિચરનાર
 તે મુક્ત છે.
 ૨૧ ધનવાન તેજકે જેનું ધન બ્રહ્મ વિદ્યાદાનમાંજ વપરાય છે.
 ૨૨ વિદ્યાધ્યાન તેજકે જેની વિદ્યા શ્વાત્માના બિધાર (બોધ) રૂપ છે.
 ૨૩ ધર્મિષ્ઠ તેજકે જે વેદસનાતનસ્વધર્મના સિધ્ધાંતને અનુસરે છે.
 ૨૪ યથા પ્રાપ્ત સંસ્કારમાં અભિરૂચિ રાખનાર તેજ સંતોષી છે.
 ૨૫ ઔકારજ આ સર્વ છે. ઔશબ્દ બ્રહ્મ છે ઔ પર બ્રહ્મ છે.

॥ ઔ તત્સત્વ બ્રહ્માર્પણમ્ ॥

॥ ઔ પૂર્ણાનંદાય નમોનમઃ ॥

ૐ

સ્થાન } શ્રી ગાયત્રી પુરસ્કરણાલય (વૃ) સ્વાનંદોદ્ધવ બુ-
દ્ધિસ્થાન વેદ વિદ્યાલય (પુસ્તકાલય) શ્રી ગણ-
પતિ મંદિર.

લુણાવાડા.

॥ શ્રી લક્ષ્મી વિનાયક વૈદિકશાલા. ॥

ઉપરના સ્થાનમાં ઉપરની વૈદિકશાલા સ્થાપન કરવામાં આવી છે. અને ત્યાં વે. મુ. શુકલજી લક્ષ્મીરામ વિ. રામરામ કાર્યાયનીના અધ્યાપક પણા નીચે પ્રાદ્યક્ષોના બાળકોને સ્નાનાદિકથી આરંભીને સ્માર્ત વૈદિક કર્મ ધર્મવિદ્યા શિખવવામાં આવે છે. માટે જે પ્રાદ્યક્ષોના બાળકોને વૈદિક કર્મ ભણવાની ઇચ્છા હોય તેમણે અધ્યાપકને મળવું.

આ શાળા નિરાધાર સ્થાપન થયેલી છે. જેથી આ ગુર્જર ભૂમિકાના ઊદાર ધનવાનો પ્રત્યે વિનંતી કરવામાં આવે છે કે ત્યાં દાખલ થતા ગરીબ વિદ્યાર્થીઓના વિદ્યાદાન કે અન્નદાન રૂપી સંરક્ષણને માટે-અથવા શાળા સંબંધીની વૃદ્ધિને માટે ઊદાર આશ્રય આપી ઊત્તમ પરીશ્રમથી પ્રાપ્ત કરેલું ધન શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ એવા વિદ્યા વૃદ્ધિના સંબંધે વાપરવા આગળ પડવું.

સ્વદેશાભિમાની કે વેદસનાતન સ્વધર્માભિમાની નો થોડા અંતરથી કે બાહ્યરથી રાખનાર ઊદાર ધનવાનોને ઊત્ત-

મહાન કરવાનો સમય આ સ્થાને છે કેમકે આ વિદ્યાદાન ની શાળા કેવલ નિરાશ્રયજ છે. માટે આ ઊત્તમ તક ખોવી નહીં.

દાન કરવામાં અન્યપણુ સ્થાન છે. અને અન્ય સ્વરૂપે પણ ધનનો ઉપયોગ તો થાય છે. પણ આ ગુજરાતમાં પોતાના વેદસનાતન ધર્મનો સત્ય મહિમા બાહ્ય કેળવણીના અંધપ્રવાહથી ઢંકાયો સમજાય છે. અને તેને પ્રકાશમાં લાવવાનું કામ આ ગુજરાતમાં વસતા ઊદાર ધનવાનોનુંજ છે. માટે આ એક ખૂણાના દેશમાં ઊદાર આશ્રય આપી પવિત્ર સદ્કિર્તિની પ્રાપ્તિ એ દેશહિતેચ્છુ થવું જોઈએ.

આ શાલાના સંરક્ષણ સળાંધી ઊદાર ધનવાનો તરફથી જે પરમાર્થ આશ્રય મળ્યો છે. અને હવે પછી જે આશ્રય મળશે તે સર્વ પ્ર. પ્ર. સદ્ગુરૂ શ્રીપૂર્ણાનંદ મહારાજના પ્રતિનીધિ પણા નીચે આ અમદાવાદમાંજ રાખવામાં આવનાર છે. કે જેથી ગુજરાતના ઊદાર આશ્રયદાતા ગ્રહસ્થોના હૃદયમાં કશો દુર્વિચાર આવેજ નહિં.—એજ આશિર્વાદ,

શ્રી લક્ષ્મિ વિનાયક વૈદિકશાલા.

શ્રીગણપતિ મંદિર લુણાવાડા.
સં. ૧૯૬૦ અધિક જેષ્ઠ માસ.

અધ્યાપક.

લજ્જતરામ વિ. રા. કાત્યાયની
તથા પ્રમુખ.
દામોદર મોતીરામ ત્રિવેદી.
લુણાવાડા.

ॐ श्री राम कृष्णाय नमोनमः ॥

પોતાના વેદ સનાતન સ્વધર્મની વૃદ્ધિ જોવાને ઉ-
ત્સાહિ સ્વધર્માભિમાની સ્વદેશ હિતાચિતક બંધુઓને
વિનંતી કે-સનાતન ધર્મની સત્ય મર્યાદાને સાચવવા
અને નીતિ સદાચરણની વૃદ્ધિની સાથે-કર્મ ઉપાસના
અને જ્ઞાનનો અલેદ પ્રકાશ સનાતન અધિકારી દ્વિજાતિ
વર્ગમાં પ્રસરાવવા પ્રયત્ન ધૃષ્ટી સદ્બોધ રૂપ હોજોને
આનીજ રીતે પ્રકાશમાં લાવવા જોઈએ, કે જેથી દ્વિ-
જાતિ વર્ગની બાળાઓને અને યુરૂષ વર્ગમાં બાળક સુ-
દ્ધાંતને યોગ્ય આશ્રય મળે. એજ આશિર્વાદ.

વેદ સનાતન સ્વધર્મ મુમુક્ષુ મંડળ.

અમદાવાદ.

